

સળગી રહી છે સરહદો

(દેશપ્રેમનાં કાવ્યો)

ચંદ્રકાળા રાવ

: પ્રકાશક :

અમ. અમ. સાહિત્ય પ્રકાશન
પુસ્તક પ્રકાશક અને વિક્રેતા
મહાવીર માર્ગ, આણંદ-૩૮૮૦૦૧

Salagi Rahi Chhe Sarhado
સળગી રહી છે સરહદો

Poems full of Patriotism
By **Chandrakant Rao - 2010**
Pub. by M.M. Sahitya Prakashan,
Mahavir Marg, Anand - 388001.

© સૌ. કલાબેન સી. રાવ

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૨૦૧૨

નાકલ : ૧૦૦૦

મૂલ્ય રૂ. : ૭૫

માઈપ સેટીંગ્સ Mayur's

સાલપટ ગુજરી સાહિત્યાલય, ગાડોર

આવરણ ચરોતર સાહિત્યાલય, નાન્દિયાદ

પ્રકાશક અમ.અમ.સાહિત્યપ્રકાશન

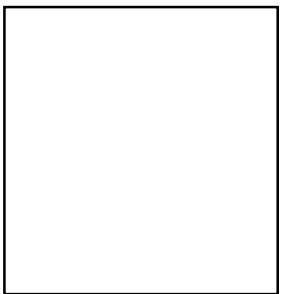
પુસ્તક પ્રકાશક અને વિક્રેતા
મહાવીર માર્ગ આણંદ

મુદ્રક અર્પણ પ્રિન્ટરી

રાધાસ્વામી ચેમ્બર્સ, ભાલેજ રોડ, આણંદ.

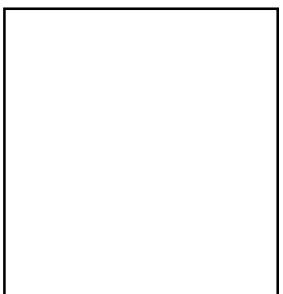

બે માનવપ્રેમી સંતો

રામકથા કારા પ્રભુભક્તિની
સાથે સમાજસેવા અને
દેશ, પ્રેમનું અમૃતપાન
દેશ વિદેશમાં કરાવતા
પરમ આદરણીય
પૂજયશ્રી મોરારિબાપુ

તથા

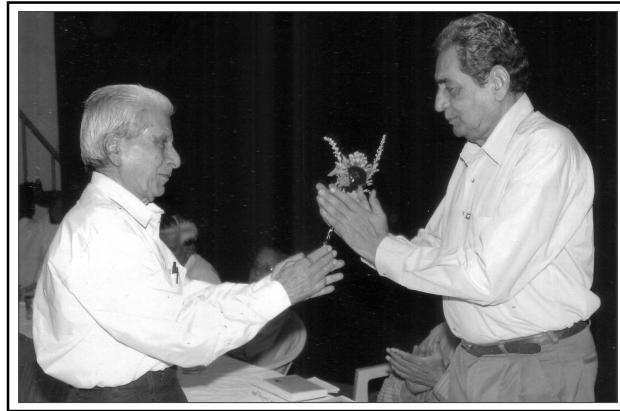

ભાગવત અને ગીતાના
જ્ઞાનામૃતના રસપાન કારા
દેશવિદેશમાં માનવતાના દીપ
પ્રગાટાવતા પૂજયશ્રી રમેશભાઈ
ઓગા (પૂજય ભાઈશ્રી) ને
આ સંગ્રહ નમ્રભાવે સાદર

અર્પણા

- ચંદ્રકાન્ત રાવ

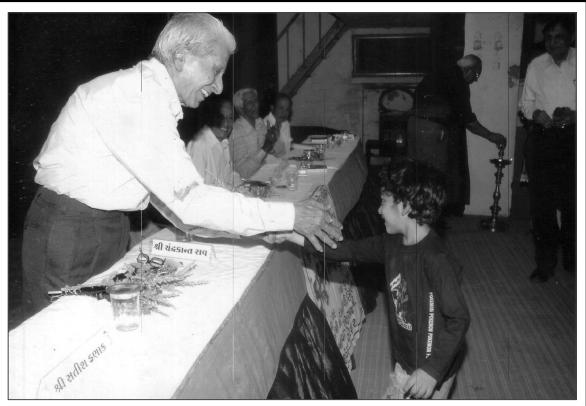
લેખકનું અન્ય શાયર-લેખક વારા સ્વાગત

શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવની નવલકથા (કુમકુમ પગલે) ના
લોકાર્પણ પ્રસંગો (તા. ૧૯-૪-૦૮) સમારંભના અધ્યક્ષ અને
જાણીતા શાયર નવલકથાકાર શ્રી ખલીલ ધનતેજવી પુષ્પગુચ્છથી
લેખક અને પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના પ્રમુખશ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવને
પુષ્પગુચ્છ અર્પી અભિનંદે છે.

શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવનાં પુસ્તકો

દાદાનો અભિનંદનો પૌગ ચિ. કર્મન

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના ઉપક્રમે તા. ૧૮-૪-૦૯ ના
રોજ શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવની નવલક્ષ્ણા ‘કુમકુમ પગલે’ના લોકાર્પણા
બાદ પૌગ ચિ. કર્મન શેકહેન્ડ કરી ઘધાને અભિનંદન આપે છે એ
દૃશ્ય કેવું સુભગ લાગે છે! બાળુમાં સર્વશ્રી પ્રિયકાન્ત પરીખ,
પુરુચાજ જોધી અને ટ્રસ્ટીશ્રી જગદીશભાઈ શાહ તથા દીપ સંકોરતા
કા. કા. પ્રમુખશ્રી સુરેશભાઈ શાહ દેખાય છે. પાછળ લેખકના
લઘુબંધુ પ્રો. બાબુભાઈ હ. રાવ.

નવલક્ષ્ણા :-

૧. પ્રેમદીવાની (ત્રણ આવૃત્તિ)
૨. આરાધના (ગ્રન્થસ્થ અને ધારાવાહિક)
૩. જેલમ જંપી ગઈ (બે આવૃત્તિ)
૪. સામે કાંઠે શ્યામ (બે આવૃત્તિ)
૫. રમત રમાડે રામ
- ૫-એ. સ્નેહવર્ષા (‘પ્રેમદીવાની’ની બીજી આવૃત્તિ)
૬. કુમકુમ પગલે

વાતાસંગ્રહ :-

૧. સ્નેહદીપ	૨. ઘરભણી
૩. આંબાની ડાળ	૪. પીળાં પાંદડાની લીલાશ

કાવ્યસંગ્રહ :-

૧. ગોરી ભારા ગામની	૨. ઊરમર ઊરમર
૩. અત્લાક દલ્લાક	૪. શ્રદ્ધા
૫. સળગી રહી છે સરહદો	

બાળકાવ્ય સંગ્રહ :-

૧. છબદ્ધબિયાં	૨. ચાંદામાઝા પોળી
૩. મોહન મોરલીવાળો	૪. ધુક ધુક ગાડી
૫. હસતો રમતો ગાય કનૈયો	
૬. નંદ ઘેર આનંદ ભયો	

ચિંતન લેખો :- ૧. વિસામો ૨. ગોરસ ૩. દીવાદાંડી
૪. રાખનાં રમકડાં ૫. આસપાસ

-: થોડાક અભિપ્રાય :-

આ સંગ્રહ (ચંદ્રમામા પોળી)માં કવિએ બાળકના ચિત્તની ચંચળતાનો ઘ્યાલ રાખી નાનાં કાવ્યો લખવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, તો થોડાક લાંબા કાવ્યો પણ છે. કવિ પોતાનાં કાવ્યો દ્વારા બાળકોમાં દેશપ્રેમ, પ્રકૃતિપ્રેમ અને માનવપ્રેમનું સિંચન કરે છે.

- યશવંત કીર્તિકર (તાદર્થ્ય, જુલાઈ ૨૦૦૭)

‘ગોરી મારા ગામની’ એ જાણીતા લેખક, કેળવણીકાર અને પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સત્ત્વાના પ્રમુખશ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવનો ઉત્તમ સંગ્રહ છે, જેને વાંચકો અને વિવેચકોએ આવકાર્યો છે.

- ગુજરાત દર્પણ (જાન્યુઆરી, ૨૦૦૮)

શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવની કલમ સાહિત્યનાં અનેક સ્વરૂપોમાં વિહરે છે. તેઓ સફળ સાહિત્યકાર છે. ‘ચંદ્રમામા પોળી’નું વિષય વૈવિધ્ય ન્યારું છે. અહીં પ્રત્યેક કાવ્યે આનંદની છોળો ઊરે છે. ઉખાણાં અને કોયડા એની વિશેષતા છે.

- રવીન્દ્ર ઠાકોર (કિતાબઘર-લોકસભા જનસભા, ૨૩-૬-૦૭)

‘ગોરી મારા ગામની’માં દેશપ્રેમ, પ્રાંતપ્રેમ અને શ્રમિકોનાં ચિત્રો છે. નારી ચેતનાનાં અનેક દશ્યો અહીં જીલાયાં છે. ચંદ્રકાન્તભાઈ સફળ લેખક અને કવિ તરીકે પ્રસ્થાપિત થઈ ચૂક્યા છે.

- પ્રકુલ્પ ભારતીય (સાક્ષરભૂમિ, સાહિત્ય સૌરભ, ૨૩-૧૧-૦૭)

બાલકાવ્ય શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈના કાવ્યસર્જનની વિશેષ મહેક છે. સાંભળવા ગમે, પછી બોલવાં ગમે અને પછી તો ગણગણતાં જ રહીએ એવાં લયમાં ભાવનું નિરૂપણ થયું છે. ‘મોહન મોરલીવાળો’ની રચનાઓ સંચયની ચિરંજિવ સ્મૃતિ બની રહેવા સક્ષમ છે.

- ડૉ. વિરાંચિ નિવેદી
(જાણીતા કવિ, વિવેચક)

શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવના કાવ્યસંગ્રહ ‘ગોરી મારા ગામની’માં પ્રેમદીવાની મીરા, કૃષ્ણધેલી રાધા કે શ્રમજીવી શ્યામા જેવાં અનેક પાત્રોના હદ્યભાવ જીલાયા છે, તો ગોકુળિયા ગામથી માંડી ગુજરાત પ્રેમ કે દેશપ્રેમની ભાવના વ્યક્ત થઈ છે. અહીં વસંત અને વર્ષાનાં ઝતુળીત છે તો ઊર્મિગીતો, ભક્તિગીતો કે દેશપ્રેમનાં ગીતોની ફૂલગૂંથણી છે. કટાક કાવ્યો, અંજલિ કાવ્યો કે અછાંદસ રચનાઓ પણ માણવી ગમે એવી છે. પ્રત્યેક ગીતમાં કવિનો પ્રકૃતિ પ્રેમ અને માનવ પ્રેમ દર્શિગોચર થાય છે.

- કીર્તિકાન્ત પુરોહિત
(જાણીતા કવિ, વાર્તાકાર)

‘મેળામાં મ્હાલતી ગોરી મારા ગામની’... ગતિશીલ શબ્દચિત્ર રચતી આ શબ્દાવલિની નિયર્બિજ પ્રાસાદિક બાની કેવી તો ભાવસૂદી રચે છે!

(જાણીતા કવિ, વિવેચક)- ડૉ. સુભાષ દવે

આ સંગ્રહ વિશે થોડું....

પ્રસાવના

દેશપ્રેમનાં કાવ્યોનો આ સંગ્રહ છે. ૧૯૪૭માં ભારતદેશ આજ્ઞાદ થયો ત્યાર પછી એકપણ દિવસ એવો નથી આવ્યો કે દેશની સરહદો શાંત હોય અને આપણે નિરાંતે દેશની પ્રગતિ માટે કામ કરી શકીએ. અશાંતિ ગમે તે દેશ તરફથી હોય, પણ આપણા લશકરોએ સદાય સાબદા રહેવું પડે છે. આજ્ઞાદીનું એ ચીતે ઘણું મૂલ્ય આપણે ચૂકવવું પડે છે. માટે જ કહેવું પડે છે: ‘જગો યુવાનો દેશના, સાળગી રહી છે જ્ઞાનહદો.’

અહીં જુદાં જુદાં કાવ્યોમાં વિવિધ રીતે દેશદાનની વાત કહેવાઈ છે. એમાં આપણી આંતરિક નભળાઈઓનો પણ પડધો પડે છે. ખાસ કરીને સ્વાર્થી રાજકારણીઓની વાતો પણ અહીં કહેવી પડી છે. બીજે તો ઠીક, પણ ગાંધીજીના દેશમાંય સત્ય અને નીતિનું ધોવાણ થઈ રહ્યું છે ત્યારે કાવ્યોમાં એ વાતો પડધાય જ ને? સમયે સમયે વિવિધ સામયિકો કે વર્તમાનપત્રોમાં આમાંનાં ઘણાં કાવ્યો

ઉપાયાં છે.

સુજા ભાવકોને આ કાવ્યો પ્રેરણાદાયી લાગશે અને ગમશે એવી શ્રદ્ધા છે. આ વાંચીને કોઈના હૃદયમાં દેશપ્રેમનો દીવો પ્રગાટશે તો મારો શ્રમ સાર્થક થશે.

એમ. એમ. સાહિત્ય પ્રકાશનાવાળા શ્રી યાકુબભાઈએ સામેથી માગીને આ સંગ્રહ છાય્યો. એમના હૃદયપૂર્વકના ધન્યવાદ.

વાંચકોના પ્રતિભાવની અપેક્ષા તો રહેજ. ખાસ કરીને યુવાનોએ તો ‘યા હોમ કરીને પડો’ ની ભાવનાથી જીવનમાં સતત જાગૃત રહી પ્રગતિશીલ રહેવું જોઈએ. એમને આમાંથી થોડી પણ પ્રેરણા મળશે તો આનંદ થશે.

– ચંત્રકાના રાવ

સી/૧૨, કસ્તુરી નગાર,
માંજલપુર નાકા,
લાલબાગ રોડ, વડોદરા – ૩૯૦૦૦૪
ફોન : ૨૬૫૭૩૫૮

સંગરી રહે છે સરછદો

આજુકમાળિકા

ક્રમ	કાવ્યનું નામ	પેજ નં.
૧	ગુજરાત મલકે છે	૧
૨	અમૂલો અવસર આવ્યો	૨
૩	લહર ત્રિરંગા	૩
૪	અના નામે	૪
૫	અમારા ચૂંટેલા	૫
૬	બોફોર્સ ગજેં છે	૭
૭	મારીએ રોજ ગાંધી!	૮
૮	પર્વતને ડોલાવી દઈશું	૯
૯	મૃત્યુ શાં નેહરુને?	૧૦
૧૦	કાશ્મીર	૧૧
૧૧	અમોને યાદ ના એવું	૧૨
૧૨	આપણી લાચારી (૧૨-A) હાઈકુ	૧૩
૧૩	સલામ ત્રિરંગા	૧૪
૧૪	હે સરદાર!	૧૫
૧૫	દેશ સહુનો સહિયારો	૧૬
૧૬	વહે જ્યાં નર્મદા વારિ રે	૧૭
૧૭	અહિસાના ઉપાસક બાપુ	૧૮
૧૮	ખેલ બધા ખુરશીના	૧૯
૧૯	ઐતિહાસિક અસત્ય	૨૦

૨૦	તૂટેલાં દિલોને	૨૧
૨૧	આમાર બાંગલા (૨૧-ખ) હાઈકુ	૨૩
૨૨	ખુરશીને ભજતાં	૨૪
૨૩	તોયે અમે ગાંધી ચેલા	૨૫
૨૪	દિવાળીના દીપને કહેજો	૨૬
૨૫	મે ના પ્રથમ શુભ દિને	૨૭
૨૬	સત્તા!	૨૮
૨૭	હે રામ!	૨૯
૨૮	પ્રાણથી ઘારી ભારતમા (૨૮-A) બે મુક્તક	૩૩
૨૯	ઉજાળણું તુજ નામ મા	૩૪
૩૦	યુગો સુધી લડી રહીશું!	૩૫
૩૧	દ્વાર તમારે આવ્યો છું (ચૂંટણીકાવ્ય)	૩૭
૩૨	નર્મદા પધાર્યા આંગણો	૩૮
૩૩	શુભદિન પ્રજાસત્તાકનો	૩૯
૩૪	વિશ્વ રોયા થા	૪૧
૩૫	સૂતેલા સિંહ જગાડ્યા છે	૪૩
૩૬	વીરભૂમિ આ ભારત છે (૩૬-A) હાઈકુ	૪૪
૩૭	આજે પ્રજાસત્તાકે	૪૫
૩૮	ખુરશીદાસ	૪૬
૩૯	માતાને શિર તાજ છે	૪૭
૪૦	સેવાનો સંકલ્પ કરીએ	૪૮
૪૧	ધન્ય અહીં અવતાર રે	૪૯
૪૨	વંદે માતરમ્	૫૦

૪૩	ભારતમાના ભાલે શોભે	૫૧	૬૭	અમે ગુજરાતી	૭૮
૪૪	હાકલ પડી છે માતની (૪૪-A) હાઈકુ	૫૨	૬૮	આમૂલ કાન્તિ	૮૦
૪૫	હવે તો વતનનું જતન કરવું પડશે	૫૩	૬૯	વિદેશ ફરવા જાય છે!	૮૧
૪૬	તોપ ગોળે મરતા નથી!	૫૪	૭૦	ધન્ય ધરા ગુજરાતની	૮૨
૪૭	હવે ક્યાં એ ખુમારી રહી છે?	૫૫	૭૧	ગુજરાત ના ધેલી જરી	૮૪
૪૮	વોટ દેતાં વિચાર કરજો (૪૮-A) હાઈકુ	૫૬	૭૨	અચરજ (મુક્તક) (૭૨-A) હાઈકુ	૮૫
૪૯	જ્ય હો ભારતમાતા	૫૮	૭૩	અખંડ બનો યારો હવે	૮૬
૫૦	ભારતના હો ભાગવિધાતા	૫૯	૭૪	કદાચ કાલે....	૮૭
૫૧	બહુરૂપીઓ બી વાવી ગયા છે (ચૂંટણીકાવ્ય)	૬૨	૭૫	સેવાનો સંકલ્પ કરીએ	૮૮
૫૨	છબીઓમાં જીવે સરદાર છે!	૬૩	૭૬	કોણ સમજાવશે?	૮૯
૫૩	મૂરખ ન બનશો મતદારો	૬૪	૭૭	કેમ હોય છે? (૭૭-A) અભેદ (મુક્તક)	૯૦
૫૪	સાવધાન... સાવધાન!	૬૫	૭૮	બે મુક્તક (A) તો જાણજો કે... (B) શરાબી હે!	૯૧
૫૫	સૌથી સારી જગમાં ન્યારી	૬૬	૭૯	ગુજરાત રચી દઈએ	૯૨
૫૬	હોય નહિ..!	૬૭	૮૦	મા ભોમ મારી	૯૩
૫૭	ગુજરાતની ગૌરવગાથા	૬૮	૮૧	હે સ્વતંત્રદેવી!	૯૪
૫૮	જેમ તેમ કરી જીતી ગયા!	૬૯	૮૨	સણગી રહી છે સરહદો	૯૫
૫૯	ભૂમિ પવિત્ર ભારત માની	૭૦	૮૩	ગામ વર્ષે ગોળી મારો	૯૬
૬૦	આ રાજપુર્ખો	૭૧			
૬૧	આગવું ગુજરાત	૭૨			
૬૨	જન્મભૂમિ તું પ્રાણથી ઘારી	૭૩			
૬૩	યા હોમ કરીને...	૭૪			
૬૪	બંધ કરો, બહુ થયું	૭૫			
૬૫	ચૂંટણી - ચતુરનો ઢંઢેરો	૭૬			
૬૬	નકાબ ચીરો નકલીઓના	૭૮			

૧. ગુજરાત મલકે છે!

કંકણિયાની પાળે અમદાવાદ જાગે છે,
ભરકણી મંદિરીયે આશિષ માગે છે.
‘દીધા-લીધા’ના સાઠે અમદાવાદી રચે છે,
ફાફડા જલેબી તાજાં લક્ષ્મીવિલાસ આપે છે.
સીધી સૈયદની જાળી પથર ગીત ગાયે છે,
લાલ દરવાજે ઊભા ઈન્દ્રલાલ ગાજે છે!
લો ગાઈનમાં સાંજે યુવાની રંગ લાવે છે,
ખાડીપીણી ના નામે, ભૂખ હૈયાની ભાગે છે!
‘કુતે પે આયા સસ્સા’ એવી ઝુમારી આજેય છે,
રવિશંકરના આશિષ અહિર્નિશ સાથે છે.
અર્ધ શતાબ્દિ ટાણે સ્વર્ણિભ ભૂમિ જણકે છે,
અમદાવાદને આંગણિયે ગુજરાત મલકે છે!

‘સ્વર્ણિભ ગુજરાત’ ઊજવણી પ્રસંગનું કાવ્ય. ૧૩-૪-૧૦
‘અમદાવાદ બતાવું ચાલો’ સંગહમાં ગ્રન્થસ્થ

૨. અમૂલો અવસર આવ્યો

આજાદીની અર્ધ શતાબ્દી,
દીર્ઘ પથનો ઘરી બે વિસામો,
અમૂલો આ તો અવસર આવ્યો
એકાંતે આત્મમંથન તણો.
જમા ઉધારના હિસાબ માંડીને
વધવટનાં આવો લેખાં લઈએ,
નફો ખોટ જાણી સમજને
ભાવિનાં નવ નિર્માણ કરીએ.
વાળી ઘરી લુંધી અંતરતમ
આ અવસરે ઉજળાં થઈએ,
દીન દુઃખીયાંના આંસુ લુંધી
પ્રગતિ પંથે સાથે રહીએ,
ખંતે ખેડી વાટ વિકાસની
ભારત માને ચરણો નમીએ.

(‘આકાશવાણી’ અમદાવાદ-વડોદરા પ્રસારિત ૨૬-૨-૮૮)

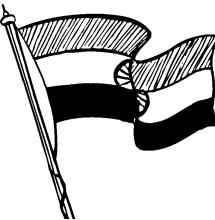
૩. લહર ત્રિરંગા પ્રાણથી ઘારા

લહર લહર ગગન ત્રિરંગા
આજાદી દિન આજ છે,
ગુલામીની જંજરો તૂટી
માતાને શિર તાજ છે - લહર લહર.

જરમર જરમર મેઘા વરસે
પંદર ઓગાટ શુભ દિને,
વિદ્યા કર્યા'તા આજ વિદેશી
દેશ મારે સ્વરાજ છે. - લહર લહર.

કુસંપ અજ્ઞાન રોગ ગરીબી
દૂર કરવા સમાજથી
કુઃખ હરી સુખ દેવું સૌને
રક્ષવી માતની લાજ છે. - લહર લહર.

શાન બાનથી લહર ત્રિરંગા
તુજ પર અમને નાજ છે,
લહર ત્રિરંગા પ્રાણથી ઘારા
ઓગાટ કાંતિ માસ છે. - લહર લહર.

(ભણ્ણભાસ્કર)

૪. એના નામે!

એમની પાસે ટંકે ખાવાનો રોટલો ય નથી,
રહેવા ધર તો શું, પડી રે'વા ઓટલોય નથી,
ટાઢે શરીર થરથરે છે એનું,
ને દેહ ઘણે છે ગરમીમાં,
પણ પહેરવા પુરતાં વસ્ત્રોય નથી!
દિનભર કાળી મજૂરી કરી
લૂંખો સૂકો બટકુ રોટલો ખાઈ,
પાણી પી પેટનો ખાડો પુરનારાં
ને રાતે પ્રભુ-ભજન કરી
આનંદથી કૂટપાથ પર સુનારા
લાખો શ્રમજીવીઓને
શી પડી છે મંહિર કે મસ્જિદની?
એને મન રોટલો એ જ રામ,
બે ટંકનું અનાજ એ જ અલ્લા.
છતાં એના નામે રોટલો શેકનારા
ખુરશીના બેલંદાઓ, રાજપદ પામવા
દેશમાં ઘમસાણ મચાવે છે,
એમનો અમલ અમર રહે માટે
લડવી મારે છે નિર્દોષ જનતાને!
સ્વાર્થીને સમજ ક્યાંથી હોય?

પ. અમારા ચૂંટેલા...

આજે ન સૂરજ પ્રકાશ દેતો,
ચાંદો ન આજે આપે શીતળતા,
સાગર દીસે છે સોધાયો આખો,
ભૂખ્યા જાદ દેશે સંભળાય લાખો,
મા ભારતી આંખ આંસુ દે છે,
અમારા ચૂંટેલા અમોને નરે છે!

જઠરાણિ જાગ્યો ભૂખ્યાં જનોનો,
કલાકો ખડાં એ હારોમાં લાંબી
મૂઢી ધાન કાજે ધૂણી ધખાવી
ઉભી માત ઘેરે બાળક રડવી.
ભૂખે-થાકેલી એ ધરણી ફળે છે,
અમારા ચૂંટેલા અમોને નરે છે!

સેવક કહાવી ભીખ્યા વોટ જાગા,
બની શઠ મૂકી જુલમોની માજા,
ખુરશી ઈજારા કોન્ટ્રાક્ટ કો'ને,
છૂટે હાથ લ્ખાણી દીધી હાથીઓને,
ભૂખે તો બિચારી કીડીઓ મરે છે,
અમારા ચૂંટેલા અમોને નરે છે!

આચાર-ભ્રષ્ટો, વિચાર-ભ્રષ્ટો,
ગાંધી પચાવી કરતા અનિષ્ટો,
મોંધી ચીજ સૌ, અધિત છે ભારે,

જનતા જીવે છે ખાંડાની ધારે,
બની વાડ સેવક ચીમદાં ગળે છે,
અમારા ચૂંટેલા અમોને નરે છે!

વહેચાય ખુરશી, વેચાય સભ્યો,
દસવાર દિનમાં કહે : ‘પક્ષ પલટ્યો’,
વેશ્યા ભમે જેમ વનમાં સ્વચ્છંદે.
સેવક મહીલો ફરે પેટ ઠંડે,
જરૂર પડે ના શોધ્યા ય જરે છે,
અમારા ચૂંટેલા અમોને નરે છે!

ખુરશીની ખેંચમતાણી જ ચાલે,
ચડે એક ઉપર, બીજાને પણાડે,
વળી મલ્લ યોધ્યા નવો દાવ નાખે,
સ્વાર્થધ ના શિષ્ટ આચાર રાખે,
નીતિ નિયમ કર્યાં કશુંયે અડે છે?
અમારા ચૂંટેલા અમોને નરે છે!

દિલ્લી તરફ સૌ સદ્ય મીટ માંડે,
આશિષ લેવા નિત ત્યાં એ દોડે,
દરબારમાં જઈ કુરનીશ બજાવે,
સ્વમાનનો ના છાંટો બતાવે,
સુખે સૂવે એને જનતા સરે છે,
અમારા ચૂંટેલા અમોને નરે છે!

(ભણ્ણભાસ્કર - જુલાઈ - ૧૯૭૪)

૬. આફોર્સ ગઈ છે!

સહુ ચલો જીતવા જંગ,
બોઝોર્સ તોપો ગઈ છે,
ભારતના ભડવીર જવાનો,
ઇતિહાસ અનોખો સર્જે છે!
જાગો કારગીલ ખીણમાં
નાપાક પડોશી ધૂસ્યો છે,
વારંવાર હાર્યા છતાં
ડેલર ખોટા ખર્ચે છે!
શૂરવીર સૈનિક દેશના
કફન બાંધી જૂઝે છે,
અગન-ગોળા વરસાવે એવા
દુશ્મન થરથર ધૂઝે છે!
વરમાળ પહેરી વિજયની એ
કુશળ પાછા આવશે,
સમરાંગણો શહીદ થનારા
સીતારા થઈને ચમકે છે!

(૬-૭-૮૮)

શાળાની રહી છે શરહણો

૭

૭. મારીએ રોજ ગાંધી!

બાપુ!

જન્મયા તમે અહીં શાને?

અહિસા મિટવવાને?

અસત અને આંધીભર્યા જગે

શાંતિ પ્રસરાવવાને?

આહીને ખુદ જેર પી

અમૃત અહીં રેલાવવાને?

ભૂલ્યા તો તો!

(તમેય ભૂલ્યા બાપુ?)

અમે તો એવા કે-

વધસંભે ઈશુ વધેરીએ,

સુકરાતને પ્યાલો

વિષનો ધરીએ,

લિંકનને ગોળીએ દઈને

રાવણા બની સીતા હરીએ!

સત સાથે અમારે સંબંધ શો?

અહિસાને શીદ ઉપાસવી?

સ્વ અર્થ સરે જો બાપુ,

મારીએ રોજ ગાંધી!

(ભરૂભાસ્કર - ફેબ્રુઆરી ૭૪)

૮

શાળાની રહી છે શરહણો

૧૧

૮. પર્વતને ડોલાવી દઈશું!

ઇડશો અગાર અમનો, છક્કા છોડાવી દઈશું,
દુશ્મની કરશો અમથી, તો ભૂક્કા બોલાવી દઈશું.

કારગીલ અમારું, કાશ્મીર અમારું, બુરી નજર ના નાખશો,
સોઈ ભૌકશો અમને કોઈ તો ખંજર હુલાવી દઈશું!

શાંતિપ્રિય છે સ્વભાવ અમારો, અહિંસા છે આદર્શ,
દેશની રક્ષા માટે તો યે પર્વતને ડોલાવી દઈશું!

૩૧-૭-૮૮

શાલગી રહી છે સરહદો

૬

૯. મૃત્યુ શાં નેહણે?

(અંજલિ કાવ્ય)

સાગરને શોષ શા?

અંધકાર શા સૂર્યને?

ચંદ્રને તાપ શા?

ગભરાટ શા શૌધને?

આકાશને અંત શા?

થાક શા સરિતને?

ધરતીને ભાર શા?

હર્ષ શા વ્યથિતને?

મેધને માર્ગ શા?

હલન શાં મેરુને?

ઈશને આદિ શાં?

મૃત્યુ શાં નેહણે?

(‘સ્મૃતિ’ કાવ્યસંગ્રહ)

૧૦

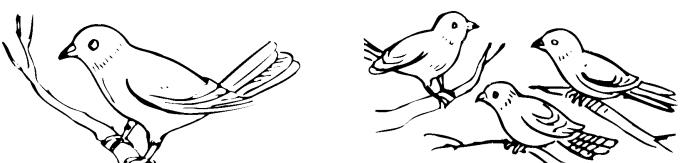
શાલગી રહી છે સરહદો

૧૦. કાશ્મીર

પૃથ્વી પાણી પહાડ,
વૃક્ષ વનરાજિ વાદળ,
બરફ ધવલ, નિલાકશ,
ખેલે અંબર અવનિ સાથ.
ભૂમિ પર સ્વર્ગ વસ્યું,
કાશ્મીર ના બીજુ કશું!

૧૦.(A) હે પંખીડાં

હે પંખીડાં સુખથી વસજો
આસપાસે અમારી,
સુના મારા ઘરમાં ગમતી
શાંત વસતી તમારી.

૧૧. અમોને યાદ ના એવું!

તમે અમારી ભોમમાં જન્મ્યા? અમોને યાદ ના બાપુ!
તમે ઈતિહાસ અહીં સર્જ્યા? અમોને યાદ ના એવું!

ગાંધી હતા કો'ક એવું, જાંખું સ્મરણ કરી થાય છે,
સેવાની યાદે એની, શતાબ્દિ પણ ઉજવાય છે,
સતને સ્મરીએ એના કિંતુ, વર્તીએ રાવણ જેવું,
અહિંસાના એ ઉપાસક, અમોને યાદ ના એવું!

ગાઢી ગાંધી-દત અમારી, સલામત હો એ જ ચિંતા,
મોટર ફરી મહેલે વસી, હરીએ ભલે અમે સીતા,

મેવા મિષ્ટાન્ આરોગી નિત, સેવાનું બસ નામ જ લેવું,
પૈદલ જંગલ ગાંધી ધૂમતા, અમોને યાદ ના એવું!

આજ નિર્વાણ દિને બાપુ, અંજલિ અર્પું અંતરથી પણ,
વચન દીધાં છે તમને કશાંયે, અમોને યાદ ના એવું!

૧૨. આપણી લાયારી!

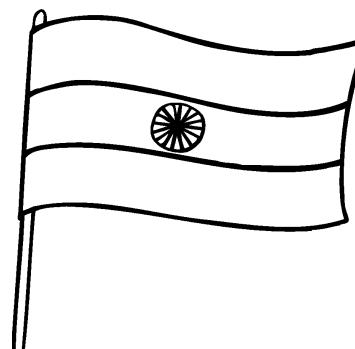
કદ્ય દ્ર્ષ્ટિન ન હેતા નેતાઓ
હવે વોટ માટે પગ પખારશે,
વચનોના શલામાલા થેતા
તમારે આંગણ હવે ઠલવાશે,
સ્વર્ગનાં સુખ તમારી સોડમાં દેખાડી
સફેદ ઠંગો ફરી તમને બબુચક બનાવશે,
તોય હે લાયાર દેશવાસીઓ મારા,
જાણીને કૂવામાં પડ્યા વિના
આપણો બીજું કરવાના ય શું હતા?
છે કોઈ ઉપાય આ ગાંધી દીધી
બુહમૂલી લોકશાહીને બચાવવાનો?

૧૨. (અ) હાઈક

પલંગ પોઢ્યા
ફૂટપાથ સુનારા,
સેવાના મેવા!

૧૩. સલામ ત્રિરંગા

ઓગષ્ટ અમારો કાંતિ માસ,
આજાદીનો એ શાસોચ્છવાસ,
નવમી ઓગષ્ટે જેલ ગયા,
સ્વતંત્ર થઈને પાછા ફર્યા!
સન બેતાલીસ ઈતિહાસ રચ્યો,
મંત્ર ‘કરેંગો-મરેંગો’ જાઘો,
‘ક્વીટ ઈન્ડિયા’ અલાન થયું,
સુડતાલીસે સાર્થક કર્યું.
‘પંદર ઓગષ્ટ’ પ્રાણ ઘારી,
આજાદીનો ઉપહાર લાવી,
સલામ ત્રિરંગા અમારી આન,
હરદમ સાચવશું તારી શાન!

(‘લોકસત્તા’ ૧૭-૮-૮૭)

૧૪. હે સરદાર!

માટીમાંથી મર્ટ બનાવી તમે પ્રગતાવ્યા આતમરામ,
સંદેશો લઈ આજાદીનો વલ્લભ ઘૂમ્યા ગામે ગામ,
વીર રસનો ધોધ વહેવતી શી તેજાબી વાણી છે,
હે સરદાર, તમારા જેવી આંજે ક્યાં સરદારી છે?

લાડુભાની કૂખ ઉજાળી ધન્ય કર્યું કરમસદ ગામ,
સફણ સત્તાગ્રહ બારાંલીનો, બોરસદ ખેડા નાગપુર દીમ,
અન્ય અનુયાયી ગાંધીજીના, ધન્ય તમારી યારી છે,
હે સરદાર, તમારા જેવી આંજે ક્યાં સરદારી છે?

આજાદ ભારતનાં છસો રજવાં, દેશી રાજ સ્વતંત્ર થયા,
સામ દામ દંડ ભેદથી એકીકરણના જાહુ કર્યા,
કેવું અદ્ભૂત ‘બિસ્માર્ક’ કામ, લોહપુરુષની બલિખરી છે,
હે સરદાર, તમારા જેવી આંજે ક્યાં સરદારી છે?

(ભરૂભાસ્કર)

૧૫. દેશા સહુનો સહિયારો

ધન્ય છે મા ભારતી, શૂરવીર જેના સૂત છે,
દેશની રક્ષા માટે હોમાયા લાખ સપૂત છે,
પ્રતાપ શિવાજી ભગતસિંહ-કરોડેનો પ્રાણ ઘારો,
કોઈની જાગીર નથી આ, દેશા સહુનો સહિયારો.

પવિત્ર ભૂમિ પર આપણી આક્રમણો અગાહિત થયાં,
તોઝ્યું ફોઝ્યું લૂટ્યું બાળ્યું, અખેપાત્ર તોય અકબંધ રહ્યાં.
અમર અકબર એન્થની, સોની આંખોનો તારો,
કોઈની જાગીર નથી આ, દેશા સહુનો સહિયારો.

વેપારી થઈ આવ્યા હતા, ગાઢી પચાવી બેસી ગયા,
દોઢ સદી સામ્રાજ્ય જમાવી અંગ્રેજો ચોંટી રહ્યા,
અહિંક યુદ્ધ બાપુને છેઝ્યું, લીધો સત્યનો સહારો,
કોઈની જાગીર નથી આ, દેશા સહુનો સહિયારો.

પવિત્ર રેવા ગંગા વહે, હિમાલય રક્ષે સદ્ધા,
રામકૃષ્ણ વિચર્યા’તા અર્દી, સીતા કુંતા સતી મહા,
આજાદ ભારત દેશા આપણો, લાગે સ્વર્ગથી સારો,
કોઈની જાગીર નથી આ, દેશા સહુનો સહિયારો.

(તા. ૪-૨-૦૬ ના ચેજ પ્રેમાનંદ સાહિય સભા (વડોદરા) ના
પાદપૂર્તિ કવિ સંમેલનમાં રજુ કરેલું કાવ્ય)

૧૬. વહે જ્યાં નર્મદા વારિ રે

જ્યાં નરસૈયે વૈષ્ણવ જન ગાઈ
પીડ પરાઈ જાહી રે,
જ્યાં મીરાંએ જેરના ઘાલા
પીધા અમૃત માની રે.
રથી આખ્યાનો પ્રેમાંદે જ્યાં
ભક્તિરસ રેલાબ્યો રે,
દેશદ્વારાનો રંગ કસુંબી
રાધ્ર શાયરે પાયો રે.
અહિંસાના ઉપાસકે જ્યાં
ઉંઘતા લોક જગાજ્યાં રે,
જેલ વેઠી મહેલ ગણીને
વિદેશી એમ ભગાડ્યા રે.
એ ભૂમિ છે ગુજરાત અમારી
અસ્મિતા જેની અલગારી રે,
બારે માસ હરિયાણી ધરતી
વહે જ્યાં નર્મદા વારિ રે.

૧૭. અહિંસાના ઉપાસક બાપુ

અહિંસાના ઉપાસક બાપુ,
અહીં તો હિંસાચાર છે,
તમે સત્યને સાચયું બાપુ,
અહીં તો જૂઠો વ્યવહાર છે!
ક્યારે કોની હત્યા થાશે
કાંઈ નહિ કહેવાય બાપુ,
'અક્ષરધારે' પણ આતંક મયે તો
બીજાના શા ભાર છે?
ધન્ય તમારું જીવન બાપુ,
મરીને અમર થયા,
'પેન્ટાગોન' પણ ધૂસ્ત બને
એવા અહીં અત્યાચાર છે!

૧૮. ખેલ બધા ખુરશીના!

દેશદ્વારની વાત છોડો
ખેલ બધા ખુરશીના,
સેવા નામે મેવા ખાઈને
સ્વાર્થ પોતાનો કરવાના!
ગાંધી વિના મોહન ગાંધી
બની શક્યા મહાત્મા,
ઉંચા પદે પહોંચેલા આજે
દીસે કેવો અત્યાર્તમા!
પરસ્પરને પદ્ધાડવા ભથ્થતા
મહલ જાણો મેદાને,
શરાબ સુંદરીનું સેવન કરે ને
બેન્ક બેલેન્સ બનાવે!
એકને તગડી બેસે બીજો
બીજાને કાઢે ત્રીજો;
સુખ ન જીવવા દેવાના
ખેલાડી છે ખુરશીના!

૧૯. ઐતિહાસિક અસત્ય!

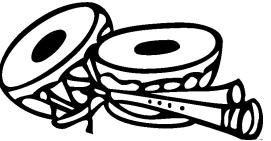
‘ગોઝ્સેએ ગાંધી માર્યા?’
ઐતિહાસિક અસત્ય!
યુણ પર છવાયેલા,
જનહદ્યમાં જળવાયેલા,
અહિંસાના અવતારધારી,
પ્રયોગવીર સત્યના,
વિરાટ એવા મહામાનવને
એક જનસામાન્યની ગોળી
મારી શકે જ શી રીતે?
હિંસાએ કદી અહિંસા સંધારી?

અસત્ય ક્યારે ય સત્યને શક્યું હણી?
ના રે ના,
ગાંધી મર્યા નથી,
બુધ્ય સુકરાત ને ઈશુની જેમ
હજ્યા જીવે છે એ,
અને જીવશે ત્યાં સુધી
જ્યાં લગી માનવ થસે છે,
જ્યાં લગી ચંદ્ર સૂરજ તપે છે.
મૃત્યુ સૌને મારી શક્તિનું નથી.
મહાત્માઓ મૃત્યુને જ મારી નાખે છે!

૨૦. તૂટેલાં દિલોને...

તૂટેલાં દિલોને ફરી સાંધવાં છે,
ઘારના બંધને બધાં બાંધવાં છે!
સાથે હતાં જે ગઈ કાલ સુધી તે
અલગ કેમ આજે થઈ રહ્યાં છે?
ચોપાસ નગારા શીદ ‘આહ’ ના છે?
તૂટેલાં દિલોને ફરી સાંધવાં છે!

ખેલંદ્ઘ ખુરશીના આગ લગાવે છે,
ધર્મને નામે લોકોને લડાવે છે,
પંખી એક ઝણનાં જુદ્ધ ધોંસલા છે.
તૂટેલાં દિલોને ફરી સાંધવાં છે!

સંગે કરતાં કલરવ પ્રેમથી સૌ
વિના વેરભાવે વિચરતાં હતાં સૌ,
શાપિત કો નજરે જુદ્ધાં જે ક્રીધાં છે,
તૂટેલાં દિલોને ફરી સાંધવાં છે!

સત્ય અહિંસા દ્વા પ્રેમનાં પાન
ક્રીધાં સદ્ગ્યે સાથે મળી અહીં,
મંજિલ તો એક જ અલગ કારવાં છે,
તૂટેલાં દિલોને ફરી સાંધવાં છે!

પૂજ્ય ભૂમિ આ ગુજરાતની જ્યાં,
સરદાર ગાંધી જન્યા હતા ત્યાં,
મજહબ જુદ્ધ તોય સૌ બાંધવા છે,
તૂટેલાં દિલોને ફરી સાંધવાં છે!

ઈશ્વર અમારો, અલ્લા તમારો,
જુદ્ધ એમ કોણો દીધા ભાગ વેણી?
અંતર તણાં અંતર કાપવાં છે,
તૂટેલાં દિલોને ફરી સાંધવાં છે!

૨૧. આમાર બાંગલા

(બાંગલા દેશના સર્જનકાળે)

આજાદ હો આમાર બાંગલા,
આબાદ હો સોનાર બાંગલા!

ટગોર કલ્પિત સુઝલામ્ભ બાંગલા,
શરદ-સ્વનિત સુજલામ્ભ બાંગલા!

ગાંધી ઘડિત અજ્યય હે જનગણા,
સુભાષ-પ્રેરિત ઈન્કિલાબ બાંગલા!

નિષ્ફળ સહચૂ તોપે હે યાત્રા,
કોટી ગુલબાંગો ભુંડો વિશ્વા,
સ્વતંત્ર આજ હોનાર બાંગલા,
અધિનાયક મુજુબર આમાર બાંગલા!

ભારતાનુજ હે સોનાર બાંગલા,
આજાદ બાંગલા, આબાદ બાંગલા!

(‘સંદેશ’ ૭-૪-૭૧)

ઉદ્ઘોષ

શો ઝંજાવાત!
હો પ્રલય શું એ?
હા...શ મેહૂલો!

૨૨. ખુરશીને ભજતાં

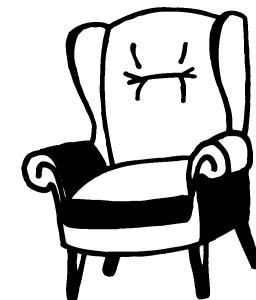
(ઓક કટાક પ્રતિકાય)

ખુરશીને ભજતાં હજ કોઈની લાજ
જતી નથી જાણી રે,
જેને સ્નેહ છે સત્તાની સાથ,
વદે સેવક વાણી રે!

એણો ક્રીધાં છે કેંકનાં કામ
નિર્ધનને ધન દીધાં રે,
મૂરખોને આયાં છે રાજ,
પ્રધાન જીઓ ક્રીધા રે!

એણો ખરેલાંને પણ ખર
સાચેસાચ આયા રે,
ગવર્નરનાં દઈને સ્થાન,
પોતાના કરી સ્થાયા રે!

એણો સતીયાજનાને જેર
હળાહળ પાયાં રે,
ન્યાય નીતિ ને ધર્મ
કોરાણો મૂકાવ્યાં રે!
લૂટો સેવકના વેશનો લાભ
ફરી નહિ મળશે રે,
ખુરશી મળે જો પાંચ વર્ષ,
પેઢી સાત તરશે રે!

૨૨. તોય અમે ગાંધી યેલા

સત્તા વિના જીવાય ના
અમે તો ખુરશી-ઘેલા,
વિમાન વિના ફરાય ના
અમારી કોમળ કાયા,
મહેલે સદ્ગ વસતા અમે
કુટપાથિયાંના વોટથી,
સત્ય કઢી વદ્ધય ના
તો ય અમે ગાંધી યેલા!
સિદ્ધાંત સધળા સૌંઘા તમને
એક જ ધ્યેય અમારું છે,
ગાંધી સદ્ગ અચળ અમારી
બાકી બધું તમારું છે!

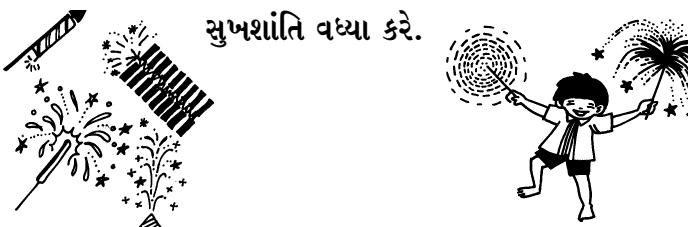
(‘ભર્ટભાસ્કર’ જૂન ૮૪)

શાળાની રહી છે શરહણો

૨૫

૨૪. દિવાળીના દીપને કહેજે

દિવાળીના દીપને કહેજે
જાંખા તેજે જળહળે,
આતંકવાદી કાતિલ નજર
રખે રોશાની ઓલવે.
દૃદ્ધાનું ફોડી હવે
દૂષિત ના કરશો હવા,
નિર્દોષને સંખરવા નિત
બોંબ ધડકા થયા કરે!
પ્રેમ સંપની વાતો જગમાં
ભૂતકાળ થઈ છે જાણાજો,
સુખ શાંતિ હણવાં દુનિયાની
કાવતરાં રચાયા કરે!
વિશ્વાસ રાખી તોય માનવમાં
દીપાવલિ તો મનાવજો,
અભિનંદન અંતરથી સૌને,
સુખશાંતિ વધ્યા કરે.

૨૬

શાળાની રહી છે શરહણો

૨૫. મે ના પ્રથમ શુભ દિને

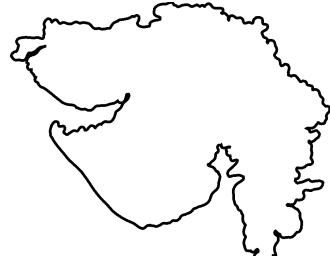
મે ના પ્રથમ શુભ દિને ગુજરાતનું ગૌરવ થયું,
નર્મદ દ્વારા પ્રેમાનંદ સુંદરમ અવતરણ થયું!

દેશ વિદેશો ગુંજતી યશોથા ગુજરાતની
આન શાનથી પ્રગતિ કરે ગૌરવવંતા ગુજરાતી.

ગામ ખેતરમાં વહેનાં થયાં નીર-નર્મદ નિર્મળાં,
હરિયાળું જલ-રસાળું કચ્છનું તો રણ થયું!

ખેતી લીલી, વેપાર વિકસ્યો, અસ્મિતા પ્રગતી આપણી,
કૃષ્ણ ગાંધી સરદારના આદર્શનું વિસ્તરણ થયું.

પ્રાર્થના આજ શુભ દિને : સ્વપ્ર સૌ સાકાર હજો,
મુસીબતનું મારણ મળ્યું, ભવરોગનું હરણ થયું!

૨૬. સત્તા

સત્તાના સૌ આશિક જગમાં,
સત્તા વેઠ કરાવે છે,
કણાં ધોળાં ખોટાં કે સાચાં
સત્તા સધળું કરાવે છે!

સત્તા માટે સૌ ફાંઝાં મારે,
સત્તા મળે તો રોઝ જબરો,
લાંઘ રિશ્વત લેવી કે દેવી
બધું સાચું હરાવે છે.

સેવક થઈને સત્તા પામે
સત્તા મળતાં સેવા ભાગે,
સાચા સેવકને પણ ભરમાવી
સત્તા રાવણ બનાવે છે!

સત્તાના છે દાસ અહીં સૌ,
ખુશામત કરે સત્તા માટે,
સત્તા માટે માતા કૈકેયી,
પુત્રની ગાઢી પડાવે છે!

સત્તા પામવા પાપ કરે સૌ,
સત્તા સાચવે નાપાક બની,
હરિશ્ચન્દ્રને પણ સત્તાંધો તો
સ્મરણ પહેરો ભરાવે છે!

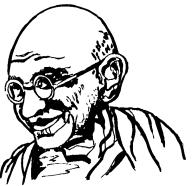

૨૭. હે રામ!

એક દિવસની રાત છે,
ને ત્યારની આ વાત છે,
સ્વપ્ન આવ્યું એક મને,
ગાંધી આવ્યા મારી કને!
પૂછ્યું : ‘કેમ છે ભારતદેશો?
લોકોને સુખ શાંતિ તો છે?
રે’વા ઘર વસ્ત્ર ને અન્ન.
પામ્યા કે નહિ ભારત-જન?
ચોવીસ વર્ષથી સ્વરાજ આવ્યું,
કહે ફળ એ કેવુંક લાવ્યું?’

પગ પકડ્યા બાપુના મે,
આંખે મારી અશ્વુ વહે,
કહ્યું : ‘બાપુ બેસો જરા,
કહું આપને લાંબી કથા.’

‘લાંબી વાત ના કરતો બાળ,
જાવું પરત મારે તત્કાળ,
જે હોય તે કહી દે જર,
વાત કરજે સીધી ને સટ.’

એમ કહીને બાપુ બેઠા,
કઢી રહ્યો હું ટૂંકી કથા :
‘સાંભળો બાપુ દઈને ધ્યાન,
ભૂખે જાયે જનતાના જાન,
ભૂખ રોગ ગરીબને ઘેર,
પ્રધાન-પ્રાસાદે લીલા લેર!
‘બેકારી નિત બમહી થાય,
લોકપેટે લાગી છે લ્ખય,
માંઘવારી ના મટી કઢી,
દિને દિને વધતી જતી!
પ્રધાન પરદેશ દોડે રોજ,
સાથે લઈ સૈનિકની ફોજ,
પ્લેન વિના ના ફરે કઢી,
ત્રીજા વર્ગે જનતા ખરી!’

‘લાંચ લાગવગ શાતિવાદ,
પ્લેગ સમા કરે બરબાદ,
લાઢીમારના શા હિસાબ?
ગોળીબાર પણ નિતની વાત!
મરવા વાંકે જનતા જીવે,
સો મણ રૂમાં પ્રધાન સૂઝે!
ખુરશીની છે ખેંચમતાણ,

લોકોના તો જાયે પ્રાણ.
અંદર અંદર નેતા લડે,
બળદ સામે સાંછ પડે!
'ઈન્ડિકેટ' થઈ ઉભી એક,
'સીન્ડિકેટ' ને ફેંકી છેઠ,
જાગ્યો આત્માનો અવાજ,
શિસ્ત છોડીને કરવા કાજ!

'સરહદ્યે છે ભયથી ભરી,
નેતાને ના ચિંતા જરી,
વચનનાં ભાણાં જનતા જમે,
તાગડ-વિનાં પ્રધાન કરે!
પાકીસ્તાની પાશવી ઝોજ,
લાખ નિરાશ્રિત મોકલે રોજ,
સરકાર તો યે ઠંડીગાર,
વિરોધ મોકલે વારંવાર!
ટૂકમાં બાપુ આ છે વાત,
ભૂલ હોય તો કરજો માફ.'

વાત સાંભળીને બાપુ રહ્યા,
'હે રામ' કહીને ધરણી ટળ્યા,
'સ્વભન મારાં સરી ગયાં'
અમ કહીને મૂર્છિત થયા!

શાળાંગી રહી છે શરહદ્યો

31

ભયથી ધૂજ્યો ત્યારે હું,
આંખ ખુલી મુજ સ્વભન સર્ઘુ,
'હે રામ' હું યે બોલી પડ્યો,
નિઃશાસ નાખી ઉભો થયો!
સામે લિંતે બાપુની છબી,
આંખે વરસતી શ્રાવણ-જરી!

(૧૯૭૧ 'ભરૂભાસ્કર')

32

શાળાંગી રહી છે શરહદ્યો

૨૮. પ્રાણથી ઘારી ભારત મા

અમે શૂરવીર સૌનિક ભારતાના,
જે વહાલી અમાંને ભારતમા.

દેશની રક્ષા કરીશું અમે,
દુઃમનાને યુધે હણીશું અમે,
સામે આવે રિપુ અમારી,
મોત વિના એ મરવાના.

અમે સાપૂત છીએ ભારતાના.
કરશું યા તો મરશું જંગમાં,
ના ડા પાછાં કદી દેવાના,
છે પ્રાણથી ઘારી ભારતમા!

૨૮-A નો મુક્તાક

(૧)	(૨)
ધરતી ખેડી	કિનારે એના
ધાન પકવે પણા,	લોક તરસ્યા, તોય
ખેડૂત ભૂખ્યો!	મ..હ..સા..ગ..ર!

શાળગી રહી છે શરહદો

33

૨૯. ઉજાળશું તુજ નામ મા

ગૂજર માત આજે નાદ તવ મુક્તિનો ગાજ રહ્યો,
તુજ ભક્તિની તક પામતાં આ બાલ મા રાચી રહ્યો.

પંદર અગસ્ત તારીખ અમર છે હિન્દના ઈતિહાસમાં,
મેં ના પ્રથમ શુભ દિનને ભૂલી શકે ગુજરાત ના.

તેં ન કેવળ દેશને મા ભેટ રત્નો તણી ધરી,
ગાંધી પનોતો પુત્ર તારો જગે વિશ્વ-તારક બની!

આદિ કવિ નરસિંહનું તત્ત્વજ્ઞાન અમ રોમમાં,
શ્રદ્ધા-ભક્તિ મીરા તણાં ભર્યાં પદ્યાં આ ભોમમાં.

ઇલકે રસ પ્રેમાંદના ને 'યાહેમ' પડ્યે નર્મદ તણાં,
મહાકવિ નાનાલાલની ગુંજી રહી 'હરિ સંહિતા'.

વીર વિષ્ણુભાઈ અને વારસ અમે સરદારના,
આબાદ કરશું દેશને, ઉજાળશું તુજ નામ મા.

(૧-૫-૬૦ મહાગુજરાતની રચના યાણો)

34

શાળગી રહી છે શરહદો

૩૦. યુગો સુધી લડી રહીશું!

હિમાલય સરખાં દુઃખ અમે
હસતાં હસતાં સહી રહીશું,
મા ભોમની રક્ષા કાજે
મરતાં મરતાં હસી રહીશું!
નાપાક લોકો માતનાં
ચીર જેંચી રહ્યા આજે,
દુઃશાસનોના રક્તમાં
સ્નાન અમે કરી રહીશું!
ચીન સાથે હથ મીલાવ્યા
ભક્તવા અમ ભૂમિને,
ભક્તકો એ સંધ્યારવાને
ભૂકુંપ ભયાનક બની રહીશું!
સળગી રહ્યા છે આજ સીમાડા,
દુર્ભમન દ્વાર ખખડાવતા,
જરૂર પડતાં ઓ જાલીમો
લાહોર હથ કરી લઈશું!
સ્વર્ગથી સુંદર અને
પ્રાણથી ઘારું વતન આ,
રક્તવા અને અમે
ચાલીસ કોટી ખડા રહીશું!

શાળગી રહી છે શરહદો

૩૫

ધીર ધરજે ભારત માતા
તુજ બાળકો નથી કાયર,
રક્તવાને લાજ તારી મા
યુગો સુધી લડી રહીશું!

(‘લોકસત્તા’ ૨૧-૧૦-૧૯૬૫)

૩૬

શાળગી રહી છે શરહદો

૩૧. દ્વાર તમારે આવ્યો છું

(ચુંટણી કાવ્ય)

ચુંટણી જંગે જૂકાવીને
દ્વાર તમારે આવ્યો છું,
થેલો ભરીને વચન ખોટાં
આપવા તમને લાવ્યો છું.
ઉદ્ઘર હિલથી વોટ દેજો
સેવક તમારો માની,
પાંચ વરસે પાછો આવીશ,
કરશો ના આનાકાની.
ધણી ગણતરી મનમાં મારા,
મહેલ રચવા છે મોટા,
રખે હરવતા મને મતદરો
અરમાન ઠરે ના ખોટા.

શાળાએ રહી છે શરહણો

૩૭

૩૨. નર્મદા પધાર્યાં આંગણો

નર્મદા પધાર્યાં આંગણો,
વંન સ્વીકારો માતા,
તીરે તમારે તરસ્યા જીવ સૌ
પામે સુખ ને શાતા.
ગામે ગામે ગુજરાતના
નહેર બની પ્રસરો
દૂકણને દઈ દેશાવટો
ધાન ઢગલે પકવો.
જલચર ભૂચર ખેચર
સૌના આશ્રયદાતા,
તટ તમારે કંકર પણ શંકર,
તમને નમું હું માતા.

૩૮

શાળાએ રહી છે શરહણો

૩૩. શુભ દિન પ્રજાસત્તાકનો

શુભ દિન પ્રજાસત્તાકનો,
આનંદ અને ઉત્સાહનો,
આજ ફરી એ આંગણ આવ્યો,
જનતા માટે શું એ લાવ્યો?

પરેડ સમા સરધસ થાશો,
નગર મોટાં રોશન થાશો,
રૂંડાં ભાષણ નેતા દેશો,
કુરબાનીનાં ગીતો ગાશો,

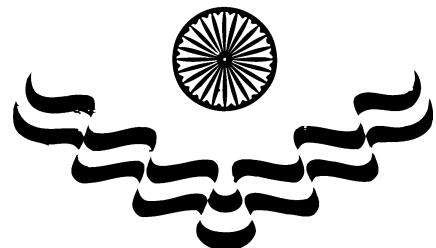
ગાંધીનું સૌ રટશો ગાણું,
મંગલ કહેશો આજનું ટાણું,
આજાદી-જંગ સ્મરણો કે'શો
આભાદીનાં સ્વખાં દેશો.

વચને પેટ ભર્યા વર્ષોથી,
સ્વખને રાચ્યાં સૌ યુગોથી,
તોયે જનતા ના પામી રોટી,
નેતા કરતા વાતો ખોટી.

સત્તા માટે ખેંચાખેંચી
મહેલે વસતા સમાજવાદી,
મોટર નવી દર વર્ષે આવે,
સેવક નિજને નેતા કહાવે!
હવે ન કિંતુ જનતા સે'શો,
કહે નહિ એ કરીને રે'શો,
એ તો માગો રોજી રોટી,
અંગ ઢાંકણ એક લંગોટી,
દઈ શકો જો વસવા કુટી,
પ્રજાસત્તાકની ભેટ એ મોટી.

(‘લોકમિત્ર’ ૨૬-૧-૭૦)

૩૪. વિશ્વ રોયા થા।

વેરભાવ કા બીજ હમને હી
કબી યહીં પર બોયા થા,
અપને હી હાથોસે હમને
ધ્યારા બાપુ ખોયા થા।
સત્યાગ્રહસે સલ્તનત હીલા દી,
'મહાત્મા' માના દુનિયાને,
જિસને હર હાલમેં અકેલે
બોજ દેશકા ઢોયા થા।
ખૂનકી હોલી ખેલી લોગોંને
મહાવીર બુધ્ધને દેશમેં,
ઇસીલિયે તો ધ્યારા બાપુ
'હે રામ' કહકર સોયા થા।
સત્ય અહિંસા કા બ્રત ઉન્હોને
જીવનભર નિભાયા થા,
છૂટાછૂટકા કલંક હમારા
બાપુને હી ધોયા થા।

મહામાનવ ઇસ સંસાર કા
ગોલી ખાકર અમર હુઆ,
માલી સ્વયમ્ સોયા કાંટોમેં,
જિસને બાગ સંજોયા થા।
પાપ હમારે માફ કરો પ્રભુ
પશ્ચાતાપમેં જલતે હું હમ,
હમ તો ક્યા બાપુ કે નિધનસે
વિશ્વ ફૂટફૂટકર રોયા થા।

૩૫. સૂતેલા સિંહ જગાડચા છે!

યાહી અયુબ પછાયા અહીં,
મુશર્ફ સમજો શાનમાં,
હજુ સમય છે માનો વાત,
તલવાર રાખો ભ્યાનમાં.
ભુંધોને ભાન કરાયુંતું
ભારતના વીર જવાનોએ,
સૂતેલા સિંહ જગાડચા છે તો
રોળાઈ જાશો રાનમાં!
કારી ફાવી નહિ કારગીલમાં,
અંજામ બુરો આવ્યો,
વિનાશની વેળા છતાં
મદંધ ના'વે ભાનમાં!

નો હાઇકુ

(૧)	(૨)
સરિતા દોડે	ગંગન ઉડે
સાગર સાઢે, પિતા	પંખી તો યે, નજર
પર્વત ત્યાગી!	વસુધા પર!

૩૬. વીર ભૂમિ આ ભારત છે

ખામોશ પડોશી ખબરદાર,
દેશ અનોખો ભારત છે,
વિવિધતામાં એક અખંડ
જગથી ન્યારો ભારત છે!
કારગીલમાંથી ખથ ઉઠાવ,
ઘૂસણાખોર હે દગાબાજ,
યાહી અયુબ રોળાયા જ્યાં
વીરભૂમિ આ ભારત છે!
રક્ષા અમારી માતરી સૌ
તન મનથી કરશું સદ્ય,
કાશ્મીર છે શરતાજ જેનો
તે ભોમ રૂડી આ ભારત છે!

નો હાઇકુ

(૧)	(૨)
મંદિર મોટું	ધાંચીનો બેલ,
મૂર્તિ પાસ પૂજારી,	ઘૂમે દિવસ આખો,
ભક્તો સૌ દૂર!	તોય હતો ત્યાં!

૩૬. આજે પ્રજાસત્તાકે

આજે દિન પ્રજાસત્તાકે
આજાદીના સુવર્ણાવસરે
ગર સપૂત સાચા માતના
તો આવો લઈએ શપથ સૌઃ:
“ભુષ્યાચાર ના આચરશું,
સમાજદ્રોહી ઝગ ના ભરશું,
કરશું ના ગુમરાહ પ્રજાને,
ભરમાવશું ના જૂઠં વચને,
લક્ષ્ય એક જ હવે સૌનું:
સંગે ફળશું ને કૂલશું,
ભૂખ નહિ ને દુઃખ નહિ,
સૌના સુખમાં સૌઅે સુખી,
કોઈ ન મોટો કોઈ નાનો,
જયકાર કરશું ભારત માનો.”

(‘આકાશવાણી’ અમદવાદ-વડોદરા પ્રસારિત ૨૬-૨-૮૮)

૩૭. ખુરશીદાસ!

(ચુંટણી કાવ્ય)

ખુરશીદાસને એવી ટેવ,
ચુંટણી ટાણો જનતા ટેવ,
ગરજ પતે ના ફરકે પાસ,
એવો સ્વાર્થી ખુરશીદાસ!

મત માટે એ મળવા આવે,
હથેળીમાં પણ ચાંદ બતાવે,
પણી સદ્ગ દિલ્લીમાં વાસ,
લહેર કરે ત્યાં ખુરશીદાસ!

મતદર મૂરખ, શાણો એ,
વોટ લઈને છેહ એ હે,
મલાઈ ખાઈને દેતો ધાસ,
એવો નફફટ ખુરશીદાસ!

(‘લોકસત્તા’ ૧૭-૮-૮૭)

૩૯. માતાને શિર તાજ છે

લહર લહર ગગન ત્રિરંગા
આજાઈ હિન આજ છે,
ગુલામીની જંજરો તૂરી
માતાને શિર તાજ છે. લહર લહર...
જરમર જરમર મેધા વરસે
પંદર ઓગષ્ટ શુભ હિને,
વિદ્યય કર્યાતા આજ વિદેશી
દેશ માટે સ્વરાજ છે. લહર લહર...
કુસંપ અજ્ઞાન રોગ ગરીબી
દૂર કરવાં સમાજથી,
દુઃખ હરી સુખ દેવું સૌને
રક્ષણી માતની લાજ છે. લહર લહર...
શાન બાનથી લહર ત્રિરંગા
તુજ પર અમને નાજ છે!
લહર ત્રિરંગા પ્રાણથી ઘારા
ઓગષ્ટ ઝાંનિ માસ છે! લહર લહર...

(‘આકાશવાણી’ અમદાવાદ-વડોદરા પ્રસારિત ૨૬-૨-૮૮)

૪૦. સેવાનો સંકલ્પ કરીએ

પ્રાણ પાથરી જવાન લાખો શહેદ થયા,
કોડભરી નવોદનાં અકાળે સિંદુર ભુસાયાં,
લાડકવાયા સુત સૂતા રણભૂમિમાં સેંકડે,
બેનીએ ના ધાલરડાં, યુધ્ય ગીતો ગાયાં.

ગાંધી સરદાર સુભાષ ભગવતસિંહ,
સાવરકર સમ સ્વાતંત્ર્ય વીરો સૌ
જૂઝા જીવનભર મુક્તિ કાજે માતની,
દેશ ત્યારે આજાઈનાં અવતરણ થયાં,

રક્ષા એની એ જ હવે કર્તવ્ય અમારાં,
કાદવ વચ્ચે તો હજુ કમળ ખીલવવાં.
સ્વાર્થ ત્યાગી સંપે સૌ રહીએ ભારતનાં સંતાનો,
એક બની ગગન ગજવીએ માનાં યશોગાનો.

અર્ધ શતાબ્દિ ટાણે સ્મરીએ દેશધાર વીરોની,
સેવાનો સંકલ્પ કરીએ એક બની સૌ નેક બની.

(‘આકાશવાણી’ અમદાવાદ-વડોદરા પ્રસારિત ૨૬-૨-૮૮)

૪૧. ધન્ય અહીં અવતાર રે

ગુજરાતીના ધરમાં પડવે નરસૈયાની વાડી રે,:
 ‘વૈષ્ણવજન તો તેને કહીએ, પીડ પરાઈ જાણી રે.’

મીરાં હરિની લાડલી કૃષ્ણ ભક્તિની લાણી રે,
 મધુર ગરબી દ્યારામની ગાતી ગુજરાતણ શાણી રે.

દ્યાનંદની શાન-સરિતા, પ્રેમાનંદ આખ્યાનો રે,
 દેશપ્રેમના રંગમાં રંગે સરદારનાં વ્યાખ્યાનો રે.

પૂછુયભૂમિ ગાંધી બાપુની, મૂઠી ઊંચેરા માનવ રે,
 રામે પાવન પગલાં પાડ્યાં, સંખ્યા કુર ધનવ રે.

મુનશી મેઘાણી કલાપી સુંદરમ્, દલપત નાનાલાલ રે,
 સાચા ગુર્જર સારસ્વતો ઉમાશંકર પન્નાલાલ રે.

‘પ્રેમ-શૌર્ય’ ની ગાથા અદ્ભુત તાપી તીર પડવાતી રે,
 ‘યાણોમ’ કરીને જંગે ચઢવા નર્મદ હાકલ થાતી રે.

પ્રાણ ઘારી માતૃભૂમિ મમ, ધન્ય અહીં અવતાર રે,
 જન્માજન્મ તુજ ખોળો ખુંદુ મા, પામું તારો ઘાર રે.

(પુસ્તકાલય : મે-૨૦૦૪)

૪૨. વંદે માતરમ्

આજાદીની અર્ધ શતાબ્દી, વંદુ ભારત માતા,
 તારા અંકે બાળક સૌએ પામે સુખ ને શાતા.

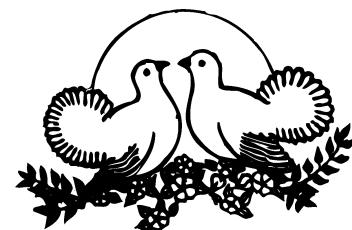
હરિયાળી ધરતી મા અહીંની મબલખધાન પકાવે,
 વીર સૈનિક યુધે જૂઝતા દુશ્મન દંત ખટાવે.

સિંહાં ગર્જન જંગલ પડવે, ટેલૂક ટહૂકે મોર,
 આમ જુંડે કોયલ કુંજે, પંખીના કલશોર.

ગંગા જમના પાવન સરિતા માના પાદ પખાળે,
 છિમાલયના શિખર ઊંચાં કીર્તિ-ધ્વજ ફરકાવે.

સૌથી સારી, જગમાં ન્યારી ભારતની અમ ભૂમિ,
 ‘વંદે માતરમ्’ વીરો બોલે ચરણ માનાં ચૂમી!

(આકાશવાણી ૨૬-૨-૮૮)

૪૩. ભારત માના ભાલે શોલે

કોઈ વાદ નથી, વિવાદ નથી, ગુજરાતી સૌ એક છે,
પીડ પરાઈ જાણી જીવનું, ગુજરાતની એ ટેક છે.

‘સકળ લોકમાં સહુને વંદ્યો’ નરસૈયાની શીખ છે,
અમૃત જાણીને જેર પીવાં એ મીરાંબાઈની રીત છે!

યોગેશ્વરની પુષ્યભૂમિમાં ‘મહાત્મા’ બન્યા મોહનદસ,
વલ્લભ વિકુલની વીર હંકે શબ્દમાં અહીં પ્રગટેલા શાસ!

પ્રેમાનંદ નર્મદ ગોવર્ધન સાક્ષરતનો અગણિત પાક્યા,
‘યા હોમ’ ની છાકલ સુણી, સૂતા સિંહો અહીંના જાણ્યા!

સાબર મહી રેવા તાપીમાં અમૃત વારિ સદ્ય વહેતાં,
પ્રેમઘેલી પનિહારી પનઘટ ગાતી ગીતો મધ-મીઠાં!

સૌથી નોખી સ્વર્ગ સમી છે, ભૂમિ અલૌકિક ભાતની,
ભારત માના ભાલે શોભે કુમ કુમ ટીલડી ગુજરાતની!

(‘ગુજરાત’ પાક્ષિક)

૪૪. છાકલ પડી છે માતની

છાકલ પડી છે માતની, જાગો જુવાનો દેશના,
યા હોમ કરી જંગે ચઢો, દુશ્મન બચે કો શેષના.

કારગીલ શિખર આપણું, અરિ દ્વાવી બેઠો છે,
કાશ્મીર પર નજર અની, કપટ કરીને પેઠો છે!

ટંકાર કરો અર્જૂન શો, મહાભારત જીતવા,
કૃષ્ણ હો તમ સારથી, જ્ય પામો હે મીતવા.

સુભાષ શિવાજી ભગતસિંહની યાદ કરી કુરબાની
લાશ બળો દુશ્મનની, ભલે ગીધડાં કરે મિજબાની.

વિજય નિશ્ચિત આપણો, યશ જગતમાં પામણું,
સંપૂર્ણ સંજ્ઞાયો કરી રિપુનો આરામ શાંતિ પામણું.

છાકલ

ચલો સાથીઓ
મેળો પુરો, જઈએ
પોતાને ઘેર!

ધૂમે ગગને,
સંપર્ક ધરા સંગ
વિમાની રાખે!

૪૫. હવે તો વતનનું જતન કરવું પડશો

તપ ફળ્યું બાપુનું ને દેશ થયો આગાદ,
અર્ધ શતાબ્દી આજાઈની, તોયે ના આબાદ;
જાગો નહિ તો જાગાજો દુષ્મન દ્વારે ચક્રો,
હવે તો વતનનું જતન કરવું પડશો!
રાગ દેખ ને વેરઝેર વ્યાખ્યાં રગેરગમાં
આતંકના ઓથાર તળે જીવું પડે છે જગમાં,
યાદ રહે કુસંપ આપણો અંતે સૌને નાશો,
હવે તો વતનનું જતન કરવું પડશો!
ખેંચાખેંચી ખુરશીની ને સત્તાની સાઠગાંઠ,
દેશ નાખે ખાડમાં એવા છે નેતા લાંઠ,
એક દી ગાઢી એમની શોધીય ના જાશો,
હવે તો વતનનું જતન કરવું પડશો!
ગાંધી સરદાર ભગતસિંહને ભૂલ્યા છે સત્રાંધા,
કરોડોની કટકી ખાયે તોયે ભૂલ્યા સ્વાર્થધો,
એક હિવસ તો આવશો, રાણ વચ્ચે એ રાશો,
હવે તો વતનનું જતન કરવું પડશો!

(‘જનસત્તા’ ૨૬-૮-૮૮)

૪૬. તોપ ગોળો મરતા નથી!

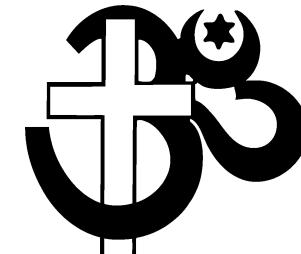
દેશ માટે શહીદ થનારા કોટી કાળે મરતા નથી,
અહિસાના ઉપાસકો મોતથી પણ ડરતા નથી!
ધર્મ સઘળા સારા સાચા છે, સત્ય સેવાનો મંત્ર દેતા,
વેરઝેરનાં બી બોનારા ભવસાગરને તરતા નથી!

હિન્દુ મુસ્લિમ શીખ ઈસાઈ પ્રભુને મન એક સમાન,
સ્વદેશ કાજે ફના થનારા ડા પાછાં ભરતા નથી!

હર હર મહાદેવ, અલ્લા હો અકબર, સંત શ્રી અકાલ.
રણાંકાર કરી શૂરવીર સપૂત્રો પીઠે ધા કરતા નથી!

શીશ પડતાં અહીં ધડ લડતાં'તાં, ભડવીર એવા માના લાલ,
કૃધાતુર હોય સિંહણ સુતો ધાસ તોયે ચરતા નથી!

‘યા હોમ’ કરી મેદાને પડનારા યમરાજને ગણતા નથી,
સ્વદેશ કાજે જંગો જૂજનારા તોપગોળે મરતા નથી!

(૮-૧૦-૮૮)

૪૭. હવે ક્યાં એ ખુમારી રહી છે?

(ગજલ)

ગઈ, હવે ક્યાં એ ગુલામી રહી છે?

અથી જ સૌઅને મનમાની કરી છે.

લડીને પરસ્પર ખુવારી સહી છે,

હતી, હવે ક્યાં એ ખુમારી રહી છે?

દુષ્મન તો મારે, એની શી નવાઈ?

મારીને મરે છે અહીં ભાઈ ભાઈ!

વધ્યાં શસ્ત્ર અસ્ત્રો શુનહગારી ઘણી છે,

હતી, હવે ક્યાં એ ખુમારી રહી છે?

નિલક ગાંધી સરદાર, સપૂતો સ્વદેશો,

લડ્યા અંગ્રેજ સાથે, ર્યાં ન લવલેશો,

માટીમાં અહીં બધી કહણી ભરી છે,

હતી, હવે ક્યાં એ ખુમારી રહી છે?

રસ્તે રખડતા તે આકાશ ઊરે છે,

ન રોટી ન સીબે તે ફાઈવસ્ટારે જમે છે,

સત્તા સહુને પ્રાણપ્રાણી બની છે,

હતી, હવે ક્યાં એ ખુમારી રહી છે?

૪૮. વોટ દેતાં વિચાર કરજે

આપણો વોટે નેતા થઈને

તોણાન એ કરાવે છે,

ખરે ટાણો ખસી જઈને

બીજાને માર ખવાડે છે!

ચુંટણીને સંદ્રો સમજુને

કિસ્મત એ અજમાવે છે,

જીતે તો કૌભાંડે કરીને

મિલકત મોટી બનાવે છે!

હારે તો ગુંડા ગર્દી

દંડ ભેદ ચલાવે છે,

લાગવગથી ચેરમેન બનીને

રોઝ જબરો જમાવે છે!

રામ નામે પથર તર્યા'તા,

ગાંધી નામે ગઠિયાઓ,

મોટાં વચન આપી ખોટાં

મૃગજળ એ બતાવે છે!

સેવા નામે મેવા ખાઈને

વૈભવ એ વધારે છે,

કર્મ ખોટાં કરી કરાવી

શઠને પણ શરમાવે છે!

વોટ દેતાં વિચાર કરજો
 નાત જાત ભૂલાવીને,
 પાખંડીને પહ્યાની લેજો,
 ભણોલાંને પણ ભરમાવે છે!

(શુભદ્ય-માર્ચ-૮૮)

મુક્તાક

દુશ્મન બની છે માનવીની,
 શોધ સધળી વિશ્વાનાની,
 આતંકવાદ ડરાવે દુનિયાનો
 એ ભેટ છે વિશ્વાનાની!

૪૮. જ્ય હો ભારતમાતની

દેશ કે વિદેશો જ્યાં, અમે ગુજરાતી જઈએ.
 નાનું સરખું એક નવું ત્યાં, ગુજરાત રચી દઈએ.
 માનવતા છે ધર્મ અમારો, પ્રેમ સૌને દઈએ,
 અતિથિ જો આંગણ આવે તો ઘેલા ઘેલા થઈએ.
 વિશ્વાસિમાં વિશ્વાસ અમોને, શ્રદ્ધા બાહુબળમાં,
 કર્મને અધિકાર ગણીએ પણ, આસક્તિ ના ફળમાં.
 વ્યાપારે લક્ષ્મી વસે છે, શાણો ગુજરાતી જાણો,
 સુખ દુઃખની ભરતી ઓટને, સરખી રીતે માણો.
 સાગર સરખું પેટ અમારું, દરિયા જેવું છે છિલ,
 ઊંચેરા આદર્શ અમારા, ન્યાય નીતિ ને શિલ.
 સૌને દેવું ના કાંઈ લેવું, ગરવી ધરા ગુજરાતની,
 શિર સાટે દેશ સાચવીએ, જ્ય હો ભારતમાતની.

૫૦. ભારતના હો ભાગ્યવિધાતા

પવિત્ર ધરા છે આર્યોની,
ઘારી ભૂમિ આ ભારતની,
અધિમુનીઓની અલખધૂળી,
રામ કૃષ્ણો સાદર ચૂમી!

કુસંપે એ બની ગુલામ,
અંગ્રેજોએ કર્યા મુકામ,
વિદેશીઓએ લૂંટી ચૂસી,
મૂરખ બનાવ્યા દોઢ સદી!

થયો દેશ હાલ બેખાલ,
કચરી અન્તિ સત્તાવનની સાલ,
લાલ પાલ ને બાલ જગ્યા,
ગાંધીએ સ્વહક્ક માઝ્યા.

સરદાર જવાહર સુભાષ ભોજ,
જાંસી રાણી હિન્દી શોજ,
બાપુ પાછળ વીવાના લોક,
ઉમટી પડ્યા થોક થોક!

સભા સરધસ સત્યાગ્રહ,
વિશે ભાણ્યો અજબ વિગ્રહ,

જેલ સ્વીકારી માની મહલ,
દેશે મચી દુર્લભ હલચલ!

જલીયાનવાલામાં હત્યાકાંડ,
વીરજનોએ દીધા પ્રાણ,
દંડીકૂચ મીઠાની લૂંટ,
'ના કર' લડત લડ્યા ખૂબ!

વિદેશી ચીજની હોળી થઈ,
સ્વદેશી વ્રતની ટેક લેવાઈ,
'ક્વીટ ઈન્ડિયા' એલાન કર્યું,
સુણતાલીસે સાર્થક કર્યું!

આજાદ થયો ભારત દેશ,
આબાદ કરવો હવે સ્વદેશા,
અઝી સદી તો વીતી ગઈ,
સુખ શાંતિ ના તો યે થઈ!

ભૂખ્યા નાગા હજી યે લોક,
સુખની આશા સધળી શોક,
વિચારો સૌ મુદ્રાની વાત,
સૂર્ય ઊગે તો વીતે રાત!

પ્રમાણિક બનીએ વર્ણાદર,
સત્ય પ્રેમ ને સદ્ગ્યાર,

સેવા ત્યાગ જો જીવનમાં
તો સંગે જીવશું નંદનવનમાં.
રોજ રોટી પામો શાતા,
ભારતના હો ભાગ્યવિધાતા!

(‘આકાશવાણી’ અમદાવાદ-વડોદરા પ્રસારિત ૨૬-૨-૮૮)

૫૧. બહુરૂપીઓ બી વાવી ગયા છે!

(ચૂંટણી કાવ્ય)

નવા જૂનાં મુરતિયા
મેદાનમાં આવી ગયા છે
'વરમાળ મને પહેરાવજો'
કાગળ એવા આપી ગયા છે!
સેવાના વચનનો થાળ
મતદ્ઘરોને ધરાવી ગયા છે,
'સ્વર્ગ નીચે ઉત્તારશું અમે,'
કષી એમ ભરમાવી ગયા છે!
પાંચ વર્ષનું પાકું કરવા
મતદ્ઘરોને લલચાવી ગયા છે,
સમજ વિચારી મતદ્ઘન કરજો,
બહુરૂપીઓ બી વાવી ગયા છે!

પર. છબીઓમાં જીવે સરદાર છે!

ખૂબ લડ્યા અંગોજો સામે,
જેલો વેઠી મહેલ ગણીનો,
બારડોલી ખેડા સત્યાગ્રહ કીધા,
સંસાર સુખની ઈરછા હણીનો,
સ્વાર્થીઓને ક્યાં કશી દરકાર છે?
કૃતાદ્ધની ઓ ભારતના વાસી
જો છબીઓમાં જીવે સરદાર છે!
ગુજરાતનું ગૌરવ વધારી
જુગમાં નામ રોશન કર્યું,
સાચા શિષ્ય બાપુના જેણો
સ્વદેશ માટે સાર્વસ્વ ધર્યું,
ત્યાગ સોવા ભૂતકાળની વાતો
ભ્રષ્ટાચારની તો ભરમાર છે
વિષ ભરેલી વાડી જૂઢા આચાર છે
જો હવે છબીઓમાં જીવે સરદાર છે!
દેશી રજવાડાં એક કરીનો
અંડ ભારતના શિલ્પી બન્યા,
હક્કની ગાડી છોડી ખુશીથી
નોહરુથી મૂંઠી ઊંચેરા થયા.
લોહ પુરુષની ચાણકય નીતિના
આજે ક્યાં અણસાર છે?
જો હવે તો છબીઓમાં જીવે સરદાર છે!

શલગી રહી છે સરહદો

૬૩

પઢ. મૂરખ ન બનશો હે મતદારો

(ચુંટણી કાવ્ય)
ચુંટણી આવી ત્યારે હવે
ખેલ જોજો માયાવી એના,
સેવક થઈ સાખ્યાંગ કરશે,
પદ પખારશે જેના તેના!

અન્યથા ન સામું જોનારો
ખથ જોડી વંદન કરશે,
'કામકાજ કહેજો જરૂર'
અંમ વિનવતો ઉંબરા ઘસરો!

મૂરખ ન બનશો હે મતદારો,
લોભ શરમ ના લાલચ રાખો,
ભ્રષ્ટ સ્વાર્થી સત્તાંધોને
વીણી વીણી ખંખેરી નાખો!

૬૪

શલગી રહી છે સરહદો

૫૪. સાવધાન... સાવધાન

(અધિકારી)

સાવધાન... સચેત... સાવધાન,
મંદિરમાં યા મસ્જિદમાં,
શાળા, બસ કે ટ્રેઇનમાં,
ભીડુભર્યા બજાર સીનેમામાં
અજાણ્યા કો પહેશીથી
રહે નહિ તમે બેધ્યાન,
સાવધાન... સાવધાન!

રાવણા એક હતો લંકામાં,
અહીં તો કૂર રાવણાના
સ્થળો સ્થળો છે થાણાં,
નિર્દ્ઘોને મારશો એ,
સામુહિક હત્યાકંડ સર્જશો!
માનવ બન્યો છે હેવાન
સાવધાન... સાવધાન!

એને ના ધર્મ છે કોઈ,
ના જતિ કે દેશ એને,
દ્યા છે ના નીતિ એને,
હૈય કાતિલ દ્વેષ છે,
બાળક સ્ત્રી યુવાન વૃદ્ધ
સૌનું જીવન કરશો વેરાન,
સાવધાન... સાવધાન!

(‘સાગર’)

૫૫. સૌથી સારી, જગમાં ન્યારી

આજાદીના મંગલ ટાડો

વંદુ ભારતમાતા,
તારા અંકે બાળક સૌઓ
પામે સુખ ને શાતા.

હરિયાણી ધરતી છે અહીંની,
મબલખ ધાન પકાવે,
શૂરવીર સૈનિક યુધ્યે જૂઝતા
દુશ્મન દ્યંત ખટાવે.

સિંહનાં ગર્જન જંગલ પડવે,
ટેલ્ક ટેલ્ક ટહુકે મોર,
આમૃજૂં કોયલ કુંજે,
પંખીના છે કલશોર.

ગંગા જમના પાવન સરિતા
માના પાદ પખાળે,
હિમાલયનાં શિખર ઊંચાં,
ક્રીતિદ્વિજ ફરકાવે.

સૌથી સારી, જગમાં ન્યારી,
ભારતની અમ ભૂમિ.
‘વંદે માતરમ્’ વીરો ગાતા,
ચરણ માના ચૂમી.

પ૫. હોય નહિ..!

ગાંધી, તમે આ દેશમાં જન્મ્યા'તા?
હોય નહિ.

આ, ગોડસે જન્મ્યા છે અહીં-
નિત માનવતાને મારનારા,
રાવણા પાક્યા છે અહીં-
રાક્ષસી કર્મ સદ્ગ કરનારા!
કંસ પણ વસે અમ વચ્ચે
રોજ સ્વજન હડાનારા,
દુર્યોધનની ખોટ ના-

અંતર-કલા)હ જગવનારા!

પણ...

અમનના ફરિસ્તા,
અહિંસા વ્રતધારી,
સત્ય ઉપાસક,
સેવા-ભેખધારી
એવા ગાંધી જન્મ્યા અહીં?!
યાદ ના એવું કશું!!

પ૬. ગુજરાતની ગૌરવગાથા

ઈતિહાસે અંકિત છે ગુજરાતની ગૌરવ-ગાથા,
આદિ કવિ નરસિંહે જ્યાં વૈષ્ણવજનનાં ગીત ગાયાં.

અખો પ્રેમાનંદ દ્વલપત નર્મદા, ગોવર્ધન સુંદરમુ,
વિદ્ધાન સારસ્વતોએ સેવી જ્ય જ્ય ગુર્જર માતા.

ભૂમિ ગાંધી સરદારની રામ-કૃષ્ણો રણિયાત કરી,
તાપી નર્મદ્ય મહી સાબર પવિત્ર જળ વહે અહીં.

સુવર્ણ નગરી દ્વારિકા યોગેશ્વરે પાવન કરી
મહાન ગુર્જર માતને હું વંદન કરું ફરી ફરી.

૫૮. જેમ તેમ કરી જતી ગયા!

જેમ તેમ કરી જતી ગયા
હશ, કાળાં ધોળાં બહુ કર્યા!
ખોટાં વચન દીધાં જે અમે,
કોને કરવાં છે પુરાં હવે?
પાંચ વરસે પાછા જઈશું,
ત્યાં લગી પૈસે ગડીંગ થઈશું!
જનસેવાનું લઈને નામ,
અમે કરીએ અમારાં કામ!
જનતાનો જ્યજ્યકાર કરો,
સમૃધ્ય સધળી ઘરમાં ભરો,
લોકશાહીની આ જ છે રીત,
જનતાની હર, નેતાની જત!

૫૯. ભૂમિ પવિત્ર ભારતમાની

કુરબાન થઈશું દેશ માટે,
આજાદી રક્ષિશું શિર સાટે,
આબાદ કરશું બાગ અમારો,
માળી થઈશું સિંચન માટે.

ગાંધીજીનો પયગામ સ્મરીને,
ભેદભાવ ના મનમાં ધરશું,
આબાદ ભારત કરવા માટે
દિન રાત દેશની ચોકી કરશું.

રામ થઈને રાવણા હણશું,
કંસ મારીશું કૃષ્ણ સ્વરૂપે,
ભૂમિ પવિત્ર છે ભારતમાની,
જીવશું મરશું એને માટે.

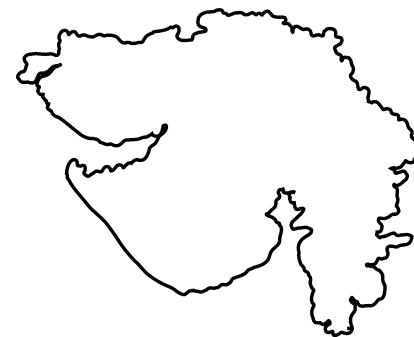
૬૦. આ રાજ્યુલષો

આ રાજ્યુલષો રાજ કરે ના,
પ્રજાને પैસે લહેર કરે છે,
એરકન્ટીશન્ડ મોટરમાં ધૂમે,
અથવા આકાશે સૈર કરે છે!
શાસક હો યા વિરોધપક્ષે
ફેર કશો ના પડતો જેને,
ખથી-ઘંટો વિરોધ કરીને
દોંગી ધનના ફેર કરે છે!
કાવાદવા કૌભાંડેમાં તો
એક નંબરના ઉસ્તાદો છે,
સાધુ વેશો શેતાન છૂપાયા
જનતા પર કાળો કેર કરે છે!

૬૧. આગવું ગુજરાત

આગવું ગુજરાત છે આ,
ભાત એની છે નોખી,
માને તો સૌની આ ભૂમિ,
નરસૈયાએ પોખી.

નાત જાતના ભેટ કરા ના,
ઉજળી એની ભાત,
સૌથી ન્યારું, સૌને ખ્યારું,
આગવું આ ગુજરાત!

૬૨. જન્મભૂમિ તું પ્રાણથી ઘારી

પાપા પગલી અહીં ભરી મે, ધૂળ ધરાની વ્યાલી,
ડેલતો પડતો આગળ વધતો બાનો પાલવ જાલી,
ભારત મા, તુજ ખોળે ખેલ્યાં અમે નથી બિચારાં,
જન્મભૂમિ તું પ્રાણથી ઘારી સંતાન અમે સૌ તારાં.

અવતાર અહીં લેવાનું તો ભગવાનને પણ ગમતું,
રામ બનીને દ્શરથ ઘરમાં પ્રલુબે પાડ્યું પગલું,
યમુના કાંઠે રાસ ખેલ્યાં કાન ગોપી ગોવણાં,
જન્મભૂમિ તું પ્રાણથી ઘારી સંતાન અમે સૌ તારાં.

વ્યાલ માતાનું જાણો વરસે યોમાસે ગગન-પાણી,
છાલે ધાન ખેતર પાકે વહેતાં સરિતા વારિ.
ટમટમ ટમકતા ગગનમાં શોભે છે લાખ સિતારા,
જન્મભૂમિ તું પ્રાણથી ઘારી સંતાન અમે સૌ તારાં.

ભર ઉનાળે પલાશ ખીલે, કેસૂળે કામળગારો,
શિયાળે શીતળ પવનમાં પોક મીઠો મજનો,
ગરવી ગુજરાતણાના કંઠે વહેતી ગરબાની અમૃતધારા,
જન્મભૂમિ તું પ્રાણથી ઘારી સંતાન અમે સૌ તારાં.

૬૩. યા હોમ કરીને...

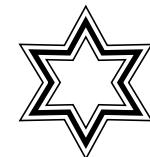
‘હરિ ઓમ’ કહીનો બાંડો, પ્રલુ સહારો છે,
‘યા હોમ’ કરીનો પડો, વિજય તમારો છે.

જાગો જન જન ભારતના પરિશ્રમ છે પારસમણિ,
‘કરશો તેવું પામશે’ પરમેશ્વરનો ધારો છે.

દુઃખમાં સહય કરો દુઃખીની, સુખ શાતા પામશે,
‘સૌના સુખે સુખી સ્વયમ્ભ’, સજજનનો એ ધારો છે.

ભારતમાના સપૂત તમે ગાંધી સરદારના વારસદાર,
‘જ્ય લિન્દ’ લલકારતા જવાનને દેશ જીવથી ઘારો છે.

આજાદ છીએ, આબાદ બનીએ, સંપે જંપ પામે સૌ,
દેશની રક્ષા, સૌની સુરક્ષા, શાંતિ એ ધૂવ તારો છે.

૭૪. બંધ કરો, બહુ થયું

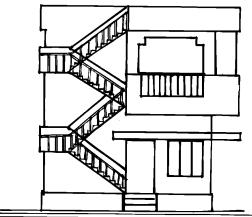
બંધ કરો બહુ થયું,
બસ કરો ધણું કર્યુ.
કાપાકાપી બાળંબાળા,
લૂટફાટને અગનજવાળા,
ઘર ને દૂકાનો થયાં સ્વાભા,
કામ ધંધા ઠપ સૌના,
જાન ગયા તે કોણો જાણ્યા?
ઘર પુરાયા કડક કરશ્યુમાં,
હળવા મળવાનું બધું ગયું,
બસ કરો સૌ, બહુ થયું!
ઘરના દુશ્મન જાતે થઈને
સાચા દુશ્મન ખુશ કરવાના,
દેશદ્રોહની આ તો રીતિ,
કૂણીના હથા બનવાના,
ક્યાં ગઈ પરસ્પરની પ્રીતિ?
આબાદ હતું તે બરબાદ થયું,
બસ કરો, બહુ થયું!

(હુલ્લડ પ્રસંગે દૈનિકમાં પ્રગાટ)

૭૫. ચૂંટણી ચતુરનો ઠંડેરો

ઠંડેરો ભાઈ ઠંડેરો
ચૂંટણી ચતુરનો ઠંડેરો,
સાંભળો સૌ ભારતજન
ધ્યાન ધરો આ ઠંડેરો:
‘ચૂંટણો અમને જો મતદારો
પાતાળકૂવા ધીથી ભરશું,
વરસાવીશું દૂધની ધારો,
અનાજના તો તુંગાર કરશું!

મકાન મળશે સૌને વસવા,
સુંદર વસ્તો ને આભુષણ,
નિત ખાવા પામશો મેવા,
દૂર થશે સઘળાં દૂષણા.

શિક્ષણ મફત દર્દશું સહુને
દવાના ના પૈસા પક્ષો,
સાસુ કદ્દી ના લક્ષ્યો વહુને,
જગડા કઢીં ના જોવા મળશો!

આરસપણાણો મારગ મદ્દશું,
વીજળીની તો જાકમજાળ,

રાતે રોજ રોશની કરશું,
કોયલ કુંજશો લીમડાની ડળ!
પાનખર ના પાસ ફરકશો,
વસંત ભીલશો બારે માસ,
બાપ છતે ના બેટો મરશો
એવી કરશું સગવડ ખાસ!

સ્વર્ગ ઉત્તરશો પૃથ્વી ઉપર,
નરકનો થાશો સ્વર્ગ વાસ,
દેવ સધળા વસ્ત્રશો ભૂ પર,
કરશું ઘનવનો મૂળથી નાશ!’

વોટ માટે આ વચ્ચન અમારાં
ધ્યાને ધરજો સર્વો લોક,
મતદાન સુધી માગો તે મળશે
ચૂંટણી પછી સધળું ફોક!

૧૭. નકાબ ચીરો નકલીઓના

દિવાળીના દીપ નથી આ,
આ તો હૈયાણોળી છે,
ધાન નથી ખાવા ભૂખ્યાંને,
ધાતી વિંધવા ગોળી છે!
ટળવળે છે ભૂખે લોકો,
સેવક મેવા ખાય સદ્ગ,
રંક પ્રજાના રક્ત વડે અહીં,
આજ પુરી રંગોળી છે!
ચિંથરે ધાલ દશામાં જનતા,
જીવી રહી છે મરવા વાંકે,
શીતાવાસે સેવક સૂતા
તકસાધુની ટોળી છે!
સેકડો પોઢ્યા છે કુટપાથે
ચાદર અંબરની ઓઢી,
મહેલાતોના માલિક માને:
‘આ તો જનતા ભોળી છે!’
મૂર્ખ હવે ના બનશો ઘારાં,
નકાબ ચીરો નકલીઓના,
જેર તમને દઈને જેણો
અમૃત ઘાતી દોળી છે!

૭૮. અમે ગુજરાતી

અમે ગુજરાતી ધેલા નથી,
વવહાર ડાહા વેપારી છીએ,
વિચારપૂર્વક ડગ દઈએ,
શાંતિયાહક સંસારી છીએ.
નાતજાતના ભેટ કશા ના,
હળીમળીને સૌ રહીએ,
ભારતમાના સેવક સાચા
ગર્વિલા ગુજરાતી છીએ.

(‘ગુજરાત’ પાકિક - સપ્ટેમ્બર-૦૫)

૭૯. આમૂલ કાંતિ

લાખો લોકો પગે ચાલે છે,
તેથી જ ઘણાને સાયકલ મળે છે,
 સાયકલથી એ બધા ચલાવી લે છે,
માટે જ કેટલાક સ્કુટર પામે છે.
 સ્કુટરીસ્ટો જો બળવો કરત
તો થોડાંને મોટર ક્યાંથી મળત?
 અને મોટરથી એમનાં મન ન માનતાં હેત તો
કોઈ પ્લેને બેસી આકશો ઉડી શકત કે?

પણ સાવધાન...

પગે ચાલનારો જો જાગશે
ને બંડ પોકારશે ન્યાય માટે
તો આકશો ઉડનારો ધરાશાયી થશે,
ને મોટર સ્કુટર સાયકલ
એ સૌનાં પૈડાં અટકી જશો!
આમૂલ કાંતિની ચિનગારી
પગે ચાલનારના આડોશમાંથી જ પ્રગટશે!

(‘ગુજરાત’ પાકિક ૧૩ થી ૧૮ ડિસેમ્બર-૦૫)

૬૮. વિદેશા ફરવા જાય છે!

(ગજલ)

લાખ મથું વિસરવા તોયે યાદ આવી જાય છે,
બાપુ તમારું સ્મરણ આજે દિલને દુભાવી જાય છે!

દૂધની નદીઓ વહેતી હતી સદ્ગ આપણા દેશમાં,
જનતાના અંસુની ત્યાં સરિતા ના સૂકાય છે!

સૂતા જીવે છે ફૂટપાથ પર હજુ હજારો દેશમાં,
ઈમારતોની ઊંચાઈ તો યે રોજ વધતી જાય છે!

ખાવા નથી ધાન કોઈએ, ભૂખ્યાં સૂવે બાલુડાં,
પ્રધાનપુત્રો તો ય બાપુ ખાઈને માંદા થાય છે!

એક તમારી હાકે મોહન, લાખ મરજીવા દોડતા,
ખુરશી પામી આજ સેવક, વિદેશ ફરવા જાય છે!

શાળાની રહી છે શરહણો

૮૧

૬૦. ધન્ય ધરા ગુજરાતની

ધન્ય ધરા ગુજરાતની, વંદન ગૂજર માતા.
સગર્વ સૌ સંતાન તારાં, ગીત હેંશે ગાતાં.

ગેયે ગઢ ગિરનારના રાષ્ટ્ર-સ્મૃતિ જાગે,
દ્વારિકાના દ્વાર પર મોહન-મોરલી વાગે.

જય હે શંભો ભોળા દેવ, સોમનાથમાં વાસો,
સાગર સદ્ગ ચરણ પખાળે કીર્તિધ્વજ લહેરાતો.

નરસિંહ સરખા વૈષ્ણવજન ગાતા ભક્તિશીત,
પાવાગઢ મહાકાલીમા, ઉત્તરમાં અંબા સ્થિત.

જાણી સમજુ મીરાંબાઈએ જેર અહીં પીધાં,
કુષ્ણકૃપા કેવી થઈ જે વિષનાં અમૃત તીધાં!

તત્વજ્ઞાન દ્યાનંદનું, સહજાનંદની ભક્તિ,
પવિત્ર નર્મદા નીરમાં નવસર્જનની શક્તિ.

‘યા હોમ કરીને પડો ફેઠ છે તમ આગે,’
વીર હાક નર્મદની રણમેઘને જો ગાજે.

ધર ધરમાં ગુંજુ રહ્યાં છે આખ્યાન પ્રેમાનંદનાં,
મુનશીએ જગમાં જગવી ગુજરાત તારી અસ્મિતા.

(પાછળ)

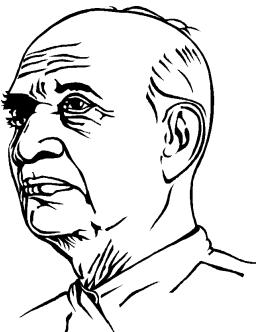
૮૨

શાળાની રહી છે શરહણો

પુણ્યશ્લોક પાક્યા અહીં મોહન ગાંધી એક,
વિશ્વવંદ્ય વિભૂતિની સત્ય અહિંસા ટેક.

ચાણક્ય બુધી સરદારને ઈતિહાસે અમર કર્યા,
સાબરમતીના સંતના જ્યથોષ જગમાં વિસ્તર્યા.

પૂણ્યભૂમિ આ ગુજરાતમાં ધન્ય થયો અવતાર,
ઉત્ત્ર મસ્તક જગમાં ધૂમે ગુર્જરમાના બાળ.

૭૧. ગુજરાતના ઘેલી જરી

મુંજલની મહૂલી છે આ, ગુજરાતના ઘેલી જરી,
પાટણને પટોળે દીપતી રૂરી ગુર્જર માવડી.

નર્મદા પાદ પખારે માના, મુનશી ગાઈ આસ્મિતા,
સુરત તાપી તીર ચમકે, રેશમ હીરાએ શોભીતા.

ગાયકવાડી શાને ઝણકે વડોદરા વિદ્યાનગરી,
સાબરમતીને તીર તપતી ગાંધીજની કર્મભૂમિ.

મહીસાગરનાં નીર નિર્મળ, યાદ શૂરોની આપે,
સ્મરણ મીઠાં વીર વલ્લભનાં કરમસદમાં જાગે.

નરસૈયો ભક્ત હરિનો ગિરિ તળેટીએ ગાતો,
મીરાં-સાઢે ગિરિધર નાગર દોડી વ્યારે ધાતો.

દ્વારિકામાં કૃષ્ણ વિરાજે, ઉત્તરે અંબા માતા,
નર્મદ દલપત સુંદરમ્ભ ગીત માનાં ગાતા.

મનહર ભૂમિ ગુજરાતની દિલ લેતી ચોરી,
ઉમાશંકરે સ્તવી સાચે: ‘ગુજરાત મોરી મોરી.’

(‘ગુજરાત’ સામાલિક વર્ષ:૩૦, અંક-૪)

૭૨. અચરજ

(મુક્તક)

માર્ગ જતા મુસાફરને હિંસક પશુ ય નડતાં નથી,
એક સાથે રહેતાં બે કોર પણ કદી લડતાં નથી,
પરિચિતોને તો પોળનાં કૂતરાં પણ ભસતાં નથી,
દ્વારા વિના તો જેરી સર્પ પણ ઉસતા નથી.
કિંતુ ચંદ્ર પર પહોંચનારા ઈન્સાનનું અચરજ જુઓ,
ધર્મને નામે એ પડોશીને રહેસતાંય ઉરતા નથી!

(‘લોકસત્તા’ ૧૪-૪-૬૦)

૭૨-એ

આઈકુ

ઘન ગરજ્યો,
જરીયે ના વરસ્યો,
વાણી નેતાની!

૭૩. અખંડ બનો ચારો હવે

હજારો વાર તમે અમને મૂર્ખ બનાવ્યા છે,
તમારા સ્વાર્થને કાજે સદ્ગ અમને લડાવ્યા છે.

નથી લેબલ લગાવ્યું ઈશ્વરે ઈન્સાનની ઉપર કશું,
હિન્દુ મુસ્લિમાન કે શીખ અમે જાતે બનાવ્યા છે.

મજહબનો આદેશ એવો : ‘માનવ સાચો માનવ બને,’
ધર્મને નામે ધતિંગ બધાં ઝુરશી કાજ ચલાવ્યાં છે!

એક ધ્યેય છે ધર્મનું અલ્લાહ- પ્રભુને પામવો,
કારી મક્કા કે મથુરાં, માર્ગ અલગ બનાવ્યા છે.

ગાદીની હિંદુજતમાં ઊભા કર્યા છે ભેદ જૂદા,
વટાવી ધર્મની ચિંઠી અમારા વોટ પડાવ્યા છે.

એકદિલ ને નેકદિલ અમે ઈન્સાન હતા સાચા,
ધર્મને હથિયાર બનાવી દુશ્મનને છેદ કરાવ્યા છે.

મજહબ ન પાડે ભેદ ભાઈમાં, હદ્યમિલન કામ ઓનું,
અખંડ બનો યારો હવે, ધૂર્તોએ ખંડ પડાવ્યા છે!

૭૪. કદાચ કાલે...

ચૂંટાઈ ગયા છીએ, લઈ લો લાભ,
ગાદીએ બેસી ભોગવી લો બાપ,
આજ મળ્યું તે માણી સૌ લઈએ,
કદાચ કાલે ઘરભેગા થઈએ!

તક આવી છે ખુરશી લો ખેંચી,
સત્તા મળે તો ઈમાન દે વેચી,
ગાદી આપે તે પક્ષે જઈ ભળીએ,
કદાચ કાલે ઘર ભેગા થઈએ!

સેવાની વાતો લોકોને કહી,
ઢેરમાં એ સધળી છો રહી,
પક્ષપલટામાં શરમ ન ધરીએ,
કદાચ કાલે ઘરભેગા થઈએ!

(‘પુસ્તકાલય’)

૭૫. સેવાનો સંકલ્પ કરીએ

પ્રાણ પાથરી લાખો જવાનો શહીદ થયા,
કોરીલી નવોગાંઠાનાં અકાળે સિંદુર ભૂસાયાં,
લાડકવાયા સુત સેંકડો રણભૂમિમાં રોળાયા,
બેની ગાયાં ના હાલરંગાં, યુધ્યગીતા લલકાર્યા,
ગાંધી સરદાર સુભાષ ભગતસિંહ જાંસી રાની,
સાવરકર સમ સ્વાતંત્ર્ય વીરો કફન બાંધી
જગૂમ્યા જીવનભર મુક્તિ કાજે માતાની,
ત્યારે દેશે આજાદીનાં અજવાળાં થયાં,
રક્ષા એની એ જ હવે કર્તાવ્ય અમારાં,
સ્વાર્થ ત્યાગી સર્વે રહીએ ભારતમાનાં બાળ,
એક બનીને ગગન ગજવીએ આજાદીનાં રખેવાળ.
સ્વાતંત્ર્યદિને સમરીએ સૌએ દેશાદાજ વીરોની,
સેવાનો સંકલ્પ કરીએ એક બની, સૌ નેક બની.

૭૬. કોણ સમજાવશે?

કદી દર્શન ન દેતા નેતાઓ
હવે તમારા પગ પખાળશે,
જૂંઠાં વચનોના થેલા તમારે
આંગડો નિત નિત ઠવાશે,
સ્વર્ગનાં સુખ હથમાં દેખાડી
સફેદ ઠગ ફરી મૂરખ બનાવશે!
તોય હે લાયાર દેશવાસીઓ,
જાણીને કૂવામાં પડવા સિવાય
તમે બીજું કરવાના ય શું હતા?
ચૂંટણી ટાડો આટલું કડવું સત્ય
તમને કોણ સમજાવશે મતદારો?

(‘લોકસત્તા’ ૧૧-૪-૮૧)

શાળાની રહી છે શરહદો

૮૯

૭૭. કેમ હોય છે?

જુદ્ધ જુદ્ધ ધર્મ માનવ જુદ્ધ હોય તો
બધાંના લોહીનો રંગ લાલ કેમ હોય છે?
અલગ અલગ મજહબે અલત અલગ હોય તો
બધા જ વૃધ્ઘોને સફેદ બાલ કેમ હોય છે?
મિન ધર્મની મહોરથી મન બદલાતાં હોય તો
સૌ આશકોને પ્રિય માશુકના ગાલ કેમ હોય છે?
સદ્ગાર્યને માટે ય જો મરવું ગમતું હોય તો
દરેક તલવારની સાથે એક બાલ કેમ હોય છે?
આચાર્યો પયગંબરોએ તો પ્રબોધ્યા છે ‘દ્યા નીતિ,’
ધર્મના પાયાના ક્યાં કશા જુદ્ધ ઘ્યાલ હોય છે?

(‘ગુજરાત’ પાક્ષિક - દીપોત્સવી- ઓક્ટો-૮૦)

અભેદ

એક હિન્દુ કે શીખ, બીજો મુસ્લિમાન છે,
એક ગીતા કે ગ્રન્થ સાહિબ, બીજુ કુરાન છે,
કહે ક્યાં લખ્યું છે : ‘વિધર્મને દુશ્મન ગણો?’
સત્ય, અભિસ, પ્રેમ, દ્યા, સૌના એક સિદ્ધાંત છે!

૯૦

શાળાની રહી છે શરહદો

૭૮. તો જાણશો કે...

ચારે કોરથી કૌવવ કરતા નેતાઓ ઉત્તરી આવે,
ને આકાશનો ચાંદો જો એ હથેળીમાં બતાવે,
ધોળે દ્ખાડે જો એ સૌને સ્વર્ગનાં સપનાં દેખાડે,
તો જાણજો કે સ્વાર્થિધો ચઢ્યાં છે ચુંટણી ચકરાવે!

(‘એકમેક’)

શારાભી હે!

શકોરું લઈ ભીજ માગશો,
રાય હથો તો ય રંક લાગશો,
બહુ બદનામ થશો હે શરાભી,
સ્વજનનોને ય સાવકા લાગશો!

શાળાભી રહી છે સરહદો

૯૧

૭૯. ગુજરાત રચી દઈએ.

દેશ કે વિદેશો જ્યાં અમે ગુજરાતી જઈએ,
નાનું સરખું એક નવું ત્યાં ગુજરાત રચી દઈએ.

માનવતા છે ધર્મ અમારો, પ્રેમ દિલથી કરીએ,
અતિથિ જો આંગણ આવે તો ઘેલા ઘેલા થઈએ.

વિશ્વ શાંતિમાં વિશ્વાસ અમારો, શ્રદ્ધા બાહુબળમાં,
કર્મને અધિકાર ગણીએ, આસક્તિ ના ફળમાં.

‘વ્યાપારે લક્ષ્મી વસે છે’, શાણો ગુજરાતી જાણો,
સુખ દુઃખની ભરતી-ઓટનું ચક ફરતું ગણીએ.

સાગર સરખું પેટ અમારું, દરિયા જેવું દિલહું,
ઉંચેરા આદર્શ જીવનના, ન્યાય નીતિથી રહીએ.

સૌને દેવું, ના કંઈ લેવું, સિધ્યાંત એ સાચવીએ,
શિર સાટે દેશ રક્ષીને, ‘જ્ય ભારત મા’ ગઈએ.

શાળાભી રહી છે સરહદો

૯૨

૮૦. મા ભોમ મારી

સુજલામ્ સુઝલામ્ મમ દેશ હતો,
શ્રીરામ કૃષ્ણનો જ્યાં વાસ હતો,

બુધ્ય ગાંધીએ સેવી આ ધરતીમાં,
દ્યા અહિંસા સત્યનો થાસ હતો.

સ્વરચ્છંદે આજ ત્યાં દાંડ ફરે છે,
ગાયો ભૂખી છે, પણ સાંઠ ચરે છે,

ચોમાસો પણ ઘ્યાસી જનતા,
'નર્મદે હર' નો જ્યાં નાદ હતો!

આજ પ્રજાસત્તાકે વરદાન દે પ્રભુ:
'મા ભોમ મારી ઝૂલે ઝળે ફરી,'

સશ્યશ્યામલામ્ પુન: બને ધરતી મા,
સ્વયમ્ તુંય પ્રભુ, આ ભૂમિનો ધસ હતો!

શાળાએ રહી છે શરહદો

૯૩

૮૧. હે સ્વાતંત્ર્યાદેવી!

હે સ્વાતંત્ર્યાદેવી! પ્રગામું તને હું,
પ્રજાસત્તાક પર્વે વંદન અમારાં.
લાડલા પુત્રો માતના, વીરા વહ્યલા બેનના,
કોરીલીના કંથ જગ્યમ્યા દેશ કાજે,
આજાદી-યજો નરવીર યોધ્યા,
હસતે મુખે કંઈ સ્વર્ગે સિધાવ્યા,
સ્વતંત્ર ત્યારે થયો દેશ ઘારો.
પણ હય આજે વરવા સ્વરૂપે
નિજ માતનાં ચીર સંતાન ખેંચો!
આજાદ ભલે પણ આબાદ થયા ના,
સ્વાર્થીજનોના પ્રાપ્તચે ફસાઈ
વરઝેરની રચીને દીવાલો,
પરસ્પરને હણે ભાઈ ભાઈ!
પાછા વળો સૌ, અરે સત્ય સમજો:
'જીવંસું સુખે ને જીવવા ય દેવું,'
જીવનમંત્ર સાચો ધરી ધ્યાનમાં એ
સ્વાતંત્ર્યાદિને કરો શુભ પ્રયાણ.

(ગુજરાત : પ્રજાસત્તાક દિન વિશેખાંક - ૨૭-૧-૮૧)

૯૪

શાળાએ રહી છે શરહદો

૮૨. સળગી રહી છે સરહદો

યા હેમ કરવાની ઘરી આવી છે, પાછી પાની હવે નહિ,
મા ભારતીનાં ચીર ખેંચાયાં, લાભ અનિ જોશો નહિ.
એક થઈને ઊભા રહ્યીએ, છોડી સધણા વાદવિવાદો,
જાગો યુવાનો દેશના, સળગી રહી છે સરહદો.

નાદ સુણી દુંદભીનો સિંહ-બાળો સૂતા જગે,
મર્દ પડે મેદાને ત્યારે ચીસ પાડી કાયર ભાગે.
નાપાકોનો કરો સફાયો તોજ ટળે સંતાપો,
જાગો યુવાનો દેશના, સળગી રહી છે સરહદો.

કાશ્મીર માટે કારસ્તાનો વરસોથી કરતા રહે,
આતંકવાદી અણી મોકલી નિર્દ્યષ્ટોને હણતા રહે,
લોકશાહી દેશ છે ભારત, પણેશીઓ સરમુખત્યારો,
જાગો યુવાનો દેશના, સળગી રહી છે સરહદો.

મોટા મનનો બદલો ખોટો દીધો સદા પડેશીએ,
પાલ્મેન્ટ પર પણ વાર કીધો છે વિશ્વાસધાતી વિદેશીએ,
તમે શિવાજી, સરદાર, ભગતસિંહ, સુભાષ સરખા સપૂતો,
જાગો યુવાનો દેશના, સળગી રહી છે સરહદો.

૮૩. ગામ વચ્ચે ગોળી મારો

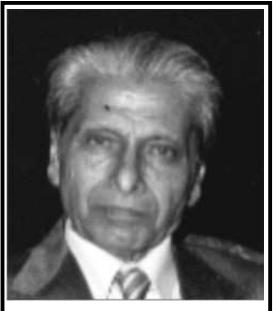
આજાદ ભારતમાં આજે સત્તાંધો ને લહેર છે,
સ્વતંત્રતાના ફળની મહેફિલ કૌભાંગીઓને ઘેર છે;
સ્વજ્ઞને નથી સેવા કરી, સ્વાર્થી એનું લોહી છે;
ગામ વચ્ચે ગોળી મારો, એ દેશ-દ્રોહી છે!

કરોડોનાં કૌભાંડ કરી ગાઢી પર ચીટકી રહે,
ભૂખે મરે છે હંસ અણી ને કાગડા મોતી ચરે;
સાધુના સ્વાંગમાં ફરતા ના એ નિર્માણી છે,
ગામ વચ્ચે ગોળી મારો, એ દેશ-દ્રોહી છે!

પોલીસથી પ્રધાન સુધીની કરી બધી જોડેલી છે,
લાંચ રિશ્વતમાં ટકાવારી સૌની બાંધેલી છે;
રાવડાથી રામ સુધીની રફતાર વહી પુરાની છે,
ગામ વચ્ચે ગોળી મારો, એ દેશ-દ્રોહી છે!

લેખકનો પરિચય

નામ :- ચંદ્રકાન્ત હરગોવિંદાસ રાવ.
(M.A., M.Ed.)

જન્મ :- ૨-૨-૧૯૩૦

વતન :- અધ્યાલિયા (જિ.ભરુચ)

કર્મભૂમિ :- વડોદરા (૧૯૪૦ થી....)

અભ્યાસ :- એમ.એસ.યુનિવર્સિટી, વડોદરામાંથી બી.એ.
(ઓનસી), બી.એ., એમ.એ. અને એમ.એડ. જેવી ડિગ્રીઓ મેળવી.
બી.એ. માં આર.બી.જી.એચ. કંટાવાલા પ્રાઈઝ અને એ.કે.ત્રિવેદી
પ્રાઈઝ મેળવ્યાં. કોલેજ કાળજી જ લેખન વાયનનો શોખ. એમ.એ.ના
અભ્યાસ દરમિયાન F.S.R. કાઉન્સિલમાં ચૂંટાયા.

- ૧૯૫૩ થી ૧૯૫૫ આચાર્ય : શ્રી નવદુર્ગા હાઈસ્કૂલ,
ઉમલ્લા.
- ૧૯૫૬ થી ૧૯૮૮ શ્રી નારાયણ હાઈસ્કૂલ વડોદરામાં
અધ્યાપન કર્ય.
- વડોદરા શહેર માધ્યમિક શિક્ષક સંઘમાં ઉપપ્રમુખ અને
પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.

- મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી, વડોદરા જેવી
આંતરરાષ્ટ્રીયખ્યાત યુનિવર્સિટીની સેનેટમાં બે વાર
રસાકસીભરી ચૂંટણીમાં સોનેટર તરીકે ચૂંટાયા.
'ગુજરાતસમાચાર'માં 'દીવાદાંડી' અને 'સાંસારિકા' નામક
સામાજિક કોલમના પૂર્વ કટારલેખક.
- ગુજરાત રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષક સંઘ મહામંડળ,
અમદાવાદમાં ઉપપ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.
- વડોદરા શહેર વાલી મંડળના પૂર્વમંત્રી અને ઉપપ્રમુખ.
- ગુજરાતની જાણીતી સાહિત્યિક સંસ્થા 'પ્રેમાનંદ સાહિત્ય
સભા' વડોદરાના વર્તમાન પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી.
- ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર)ની સામાન્ય
સભાના પ્રતિનિધિ (૨૦૦૩ થી....)
- ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ (અમદાવાદ)ની મધ્યસ્થ
સમિતિના સભ્ય (૨૦૦૫ થી....)
- 'પ્રેમદીવાની' થી 'કુમ કુમ પગલે' જેવી છ સામાજિક
નવલકથાઓ અને ચાર નવલિકા સંગ્રહો ('સ્નેહદીપ' –
'ધર ભણી' અને 'આંબાની ડાળો')ના લેખક તથા
'દુષ્ટભિયાં' અને 'ચાંદામામા પોળી' જેવા બાળકાવ્ય
સંગ્રહોના કવિ. 'ગૌરી મારા ગામની' (કાવ્ય સંગ્રહ)ના કવિ.

- બે નવલકથાઓ ધારાવાહિક રૂપે પણ પ્રગત થઈ છે.
- ‘આકાશવાણી’ પરથી વાર્તાઓ, કાવ્યો, નાટકો, ચિંતનલેખો વગેરે પ્રસારિત થયાં છે અને થાય છે. ટી.વી. પરથી નાટકો ટેલીકાસ્ટ થયાં છે.
- **Reference India, Twentyeth century Distinguished who is who** અને **Indo Arab who is who** જેવાં પાંચેક આંતરાષ્ટ્રીય ગ્રંથોમાં શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈનો પરિચય દુનિયાના લખઘરાત્મિક મહાનુભાવો સાથે પ્રગત થયો છે.
- ‘બ્રહ્મભંડ મંડળ’ વડોદરાના પૂર્વ મંત્રી અને ‘વડોદરા બ્રહ્મભંડ સમાજ’ના સ્થાપક પ્રમુખ.
- કારેલી બાગ, વડોદરામાં છાત્રાલય અને બે કોમ્પ્યુનીટી હોલ સાથે વિશાળ કેમ્પસ ધરાવતી શૈક્ષણિક સંસ્થા શ્રી બ્રહ્મભંડ વિદ્યોતેજક મંજળના પૂર્વ મંત્રી, ઉપપ્રમુખ, પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી.
- ‘ભંડ ભાસ્કર’ (માસિક)ના તંત્રી લગભગ ઉર વર્ષની તંત્રી તરીકેની સેવા.
- શ્રી બ્રહ્મભંડ વિદ્યોતેજક મંડળો સન્માન કરી રૂ. એક લાખની ઘેલી શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈને અર્પણ કરી હતી, જેમાં રૂ. પાંચ હજાર ઉમેરી તેમણે સંસ્થાને પરત કરી હતી.
- તેમના ધર્મપત્ની સૌ. કલાબેન જાણીતા લેખક પત્રકાર સ્વ. શ્રી પ્રહલાદભાઈ બ્રહ્મભંડ (અમદાવાદ)નાં પુત્રી છે. અને ‘બ્રહ્મભંડ ભગીની મંડળ’, વડોદરાનાં પૂર્વપ્રમુખ છે.
- ‘દૂરદર્શન’(અમદાવાદ) પરથી શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈની દીર્ઘ સાહિત્યિક સફર અને મુલાકાતરૂપે ટેલીકાસ્ટ થઈ છે.